

International Organization for Migration (IOM)
Organisation Internationale pour les Migrations (OIM)
Organización Internacional para las Migraciones (OIM)

EURÓPAI VISSZATÉRÉSI ALAP

Készült az Európai Unió Európai
Visszatérési Alapjának támogatásával.

Tapasztalatok és Ajánlások a Koszovóba (ENSZ BT 1244) Történő Hazatérőknek Nyújtott Reintegrációs Asszisztencia Fejlesztéséről

2014. november

Budapest, Magyarország

Jognyilatkozat

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) elkötelezett azon elv iránt, hogy az emberséges és megfelelően szabályozott migráció a migránsok és a társadalom számára egyaránt hasznos. Az IOM kormányközi szervezetként más nemzetközi szervezetekkel együttműködve támogatja a migráció mindennapi problémáinak megoldását, hozzájárul a migrációval kapcsolatos kérdések megértéséhez, ösztönzi a migráció által végbemenő társadalmi és gazdasági fejlődést, valamint a migránsok emberi méltóságának tiszteletben tartásáért és jóllétének fenntartásáért küzd.

A tanulmány a szerző véleményét juttatja kifejezésre és nem feltétlenül tükrözi az IOM nézetét. A szövegben alkalmazott megnevezések és tartalmi közlések semmiképpen sem tekinthetők az IOM állásfoglalásának bármely ország, terület, város vagy térség és annak hatóságai jogi státuszát vagy határait és fennhatóságát illetően.

A kiadvány az Európai Unió Visszatérési Alapja és a Belügyminisztérium támogatásával valósult meg. A kötetben közölt tartalmak, azok szerzőinek nézetei, és az abban foglaltak semmiképpen sem tekinthetők az Európai Bizottság vagy a Belügyminisztérium hivatalos állásfoglalásának; sem az Európai Bizottság, sem a Belügyminisztérium nem tehető felelőssé azok, illetve az abban foglaltak bárminemű felhasználásáért.

Kiadó: Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM)
1054 Budapest, Tüköry u. 3
Tel: +36 472 25 00
Fax: + 36 472 25 03
Email: iombudapest@iom.int
Web: www.iom.hu

© 2014 Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM)

Minden jog fenntartva. A dokumentum egyetlen része sem másolható, továbbítható, terjeszthető vagy tárolható elektronikusan, mechanikusan, fénymásolással, felvétel készítése vagy egyéb eljárás útján a kiadó előzetes engedélye nélkül.

Köszönetnyilvánítás

A kiadvány a „Nemzetközi tapasztalatcsere a reintegrációs asszisztencia fejlesztéséről” elnevezésű, a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) által irányított projekt keretében készült.

A projekt pénzügyi támogatást az Európai Uniótól az Európai Visszatérési Alap 2013-as magyar nemzeti allokációján keresztül, valamint a magyar Belügyminisztériumtól kapott.

Az IOM szeretne köszönetet mondani a következő szakértőknek és szervezeteknek, hogy időt szakítottak a kutatási kérdőív kitöltésére és, hogy további információval szolgáltak e-mailen vagy telefonon keresztül:

Németország

- Arbeitsgemeinschaft Dritte Welt e.V. (AGDW e.V.)
- A Szociális Ügyek Részlegének Hazatérési Asszisztenciával Foglalkozó Hivatala München városában
- Raphaelswerk Hannover – Hildesheimi Egyházmegye
- Menekültek Központi Hazatérési Tanácsadása Észak-Bajorországban
- Központi Hazatérési Tanácsadás Dél-Bajorországban

Ausztria

- Verein Menschenrechte Österreich (VMÖ)
- Caritas Austria
- Osztrák Köztársaság Szövetségi Belügyminisztériuma (BM.I)
- Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ (ICMPD)

Magyarország

- Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

Szeretnénk megköszönni azon szakértők értékes hozzájárulását is, akik a 2014 októberében Pristinában (Koszovó ENSZ BT 1244¹) megrendezett, a koszovói* hazatérők reintegrációs asszisztenciájának javításáról szóló konferencián előadást tartottak:

---

¹ A továbbiakban: Koszovó*. Ez az elnevezés nem tekinthető állásfoglalásnak a státusz vonatkozásában és összhangban van az ENSZ BT 1244/1999 határozatával és a Nemzetközi Bíróságnak (ICJ) a koszovói függetlenségi nyilatkozatról kiadott állásfoglalásával. Minden a tanulmányban lévő utalás Koszovóra, akár a területre, intézményekre vagy lakosságra az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244-es határozatával való teljes megfelelésként értendő és semmiképpen sem Koszovó státuszára vonatkozó véleménynyilvánításként.

Mr. Izmi ZEKA, Miniszterhelyettes és Nemzeti Migrációs Koordinátor, Belügyminisztérium, Koszovó*

Dr. SIPOS István, követ-tanácsos, elsőbeosztott, Magyarország pristinai nagykövetsége

Mr. Jorge BACA, Képviselővezető, IOM Koszovó*

Mr. DÓRA Bálint, Programkoordinátor, IOM Budapest

Mr. Esat ALICKAJ, Reintegrációs Asszisztens, IOM Koszovó*

Ms. SZÁSZ Ildikó, Menedék Egyesület, Budapest

Mr. Michael HAJEK, Caritas, Austria

Mr. Kemal SHAQIRI, Visszafogadási Részleg, Belügyminisztérium, Koszovó*

Ms. Fahrije TERNAVA, Igazgató, Reintegrációs Osztály, Belügyminisztérium, Koszovó*

Mr. Ylber ALIU, Munkaügyi és Foglalkoztatási Osztály, Munkaügyi és Szociális Jóléti Minisztérium, Koszovó*

Ms. Barbara CUZUIOC-WEISS, ICMPD Ausztria

Mr. Arben HYSENAJ, AWO Nürnberg

Mr. Mark WOOD, Igazgató, Új Lehetőségek a Mezőgazdaságnak program

Különösen hálásak vagyunk a koszovói* kormány képviselőinek a részvételért és az értékes hozzájárulásáért.

A konferencia sikerességéhez és szakmai színvonalához jelentős mértékben hozzájárultak a Koszovóban* dolgozó nemzetközi szervezetek és nem-kormányzati szervezetek munkatársainak tapasztalatai is.

A Koszovóban* akkreditált külképviseletek munkatársai által megfogalmazott észrevételek is jelentős és fontos hozzájárulást jelentettek a konferencia beszélgetéseihez.

A projekt egészének megvalósítása során az IOM pristinai missziójában dolgozó kollégák folyamatos támogatásáért is köszönettel tartozunk. Különösen hálásak vagyunk a következő személyeknek: Mr. Jorge Baca-Vaughan, a pristinai IOM képviselő vezetője, Mr. Habib Habibi, önkéntes hazatérési és reintegrációs programok koordinátora és Mr. Esat Alicaj, regionális reintegrációs asszisztens.

A projekt előkészítése és megvalósítása elképzelhetetlen lett volna a német és osztrák IOM missziók kollégáinak elkötelezett erőfeszítései nélkül. Különösen nagyra értékeljük Ms. Sarah Moog, IOM Németország és Ms. Andrea Götzelmann, IOM Ausztria közreműködését a kutatás koordinálásának és a nemzetközi konferencia műhelybeszélgetéseinek moderálása vonatkozásában.

Tartalomjegyzék

Jognyilatkozat	2
Köszönetnyilvánítás	3
Tartalomjegyzék.....	5
Rövidítések.....	6
Bevezetés	7
1. fejezet: A Magyarországi Támogatott Önkéntes Hazatérési és Reintegrációs Programok fejlődése	10
2. fejezet: Támogatott Önkéntes Hazatérés és Reintegráció Ausztriában, Németországban és Magyarországon	15
2.1. Támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció (AVRR) Ausztriában	15
Bevezetés az ausztriai AVRR-ba	15
Osztrák Köztársaság Szövetségi Belügyminisztériuma (BM.I)	16
Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ (ICMPD)	18
Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) Ausztria	22
Verein Menschenrechte Österreich (VMÖ)	24
Caritas Ausztria	26
Ajánlások	27
2.2. Támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció (AVRR) Németországban	28
Bevezetés a németországi AVRR-ba	28
IOM Németország	29
Arbeitsgemeinschaft Dritte Welt e.V. (AGDW e.V.)	30
A Szociális Ügyek Részlegének Hazatérési asszisztenciával foglalkozó hivatala München városában	34
Raphaelswerk Hannover - Hildesheimi Egyházmegye	38
Menekültek Központi Hazatérési Tanácsadása (ZRB) Észak-Bajorországban	41
Központi Hazatérési Tanácsadás (ZRB) Dél-Bajorországban	42
Ajánlások	44
2.3. Támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció (AVRR) Magyarországon.....	46
Bevezetés a magyarországi AVRR-ba.....	46
Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) Budapest.....	47
Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület	51
Ajánlások	52
3. fejezet: A pristinai nemzetközi konferencia megállapításai	54
4. fejezet: Ajánlások a Koszovóba* hazatérők reintegrációs asszisztenciájának fejlesztésére	59
Hivatkozások	61
I. Melléklet: Kérdőív	62
II. Melléklet: A nemzetközi konferencia napirendje	80

Rövidítések

AGDW e.V.	Arbeitsgemeinschaft Dritte Welt e.V
ÁFA	Általános forgalmi adó
AGEF	Szakértők Egyesülete a Migrációs és Fejlesztési Együttműködés Területein
AVRR	Támogatott Önkéntes Hazatérés és Reintegráció
AWO	Arbeiterwohlfart (Munkavállalók Jólétének Intézménye)
BÁH	Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Magyarország)
BAMF	Migránsok és Menekültek Szövetségi Hivatala (Németország)
BFA	Bevándorlási és Menekültügyi Szövetségi Hivatal (Ausztria)
BM.I.	Osztrák Köztársaság Szövetségi Belügyminisztériuma (Ausztria)
ERIN	Európai Reintegrációs Eszközök Hálózata
ERSO	Európai Reintegrációt Támogató Szervezetek
ICMPD	Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ
Integplan	Integrált Visszatérési Tervezés
IOM	Nemzetközi Migrációs Szervezet
LEFÖ-IBF	Az Emberkereskedelem Női Áldozatainak Beavatkozási Központja (Ausztria)
NGO	Nem-kormányzati szervezet
REAG/GARP	Menedékkérők Reintegrációja és Emigrációja/Kormányzati Támogatású Hazatelepítési Program (Németország)
ReKoKo	Reintegráció Koszovóban
SOLWODI	Szolidaritás a Bajba Jutott Nőkkel (Németország)
UNDP	Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja
UNHCR	Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága
UNICEF	Egyesült Nemzetek Nemzetközi Gyermekek Gyorssegélyalapja
VMÖ	Verein Menschenrechte Österreich (Ausztria)
ZIRF	Önkéntes Hazatérés Információs Központja (Németország)
ZRB	Központi Hazatérési Tanácsadás (Németország)

Bevezetés

1999 óta a Nemzetközi Migrációs Szervezet több mint 203 000 koszovói hazatérőnek nyújtott támogatást a Támogatott Önkéntes Hazatérési és Reintegrációs (AVRR) programok keretében.² A támogatott hazatérések közel kétharmada közvetlenül a Koszovóban* kirobbant konfliktus utáni két évben bonyolódott le. Az utóbbi években azonban a tartósan magas munkanélküliség és az alulteljesítő gazdaság továbbra is ösztönzi több ezer koszovói*, akár szabálytalan úton történő külföldre vándorlását is. Több mint 20 000 Koszovóból* származó menedékkérő érkezett az EU tagállamaiba 2013-ban,³ és ez a trend tovább növekedett 2014-ben⁴, amikor ugyanennyien érkeztek csak Magyarországra.

Ebben az összefüggésben mindennél fontosabb megvizsgálni a koszovói* fenntartható hazatérés és reintegrációs programok legjobb gyakorlatait, mivel a koszovói* menedékkérelmek alapja elsősorban gazdasági okokra vezethető vissza és a hatóságok nem hagyják őket jóvá, ami a visszafogadás növekedését jelenti. Csak 2014-ben az IOM az AVRR program keretében 1 287 ügyfelet segített, ami csak egy töredéke az összes hazatérőnek.⁵ Magyarországon átlagosan a magyar AVRR program kedvezményezettjeinek 70-75%-a tért vissza Koszovóba*.⁶

E tanulmány fő célja, hogy a magyar AVRR program kedvezményezettjeinek nyújtandó reintegrációs támogatást ajánlásokkal fejlessze.⁷ Az utóbbi évek folyamán az IOM budapesti irodája folyamatosan gyűjti a helyi és nemzetközi szakértők, valamint a kedvezményezettek visszajelzéseit, hogy új módon fejlesszék a visszatérési és reintegrációs segítséget.

Ez különböző módon történt meg. 2010-ben kiterjedt házon belüli kutatásra és kedvezményezettek interjúztatására került sor, hogy megfelelő információ álljon rendelkezésre a reintegrációs támogatásról.⁸ 2011-ben az IOM Budapest, a magyar

---

² IOM Koszovó statisztikái, legutóbb frissítve: 2014. december.

³ Európai Bizottság, Menekültügyi Statisztika, 2014. Elérhető: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics

⁴ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), 2015, „Statisztikai Kiadványfüzet 2013-2014”. Elérhető: http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=492&Itemid=1259&lang=en#statistic

⁵ A 2014. január-szeptemberi adatok 3352 ügyet számláltak (IOM AVRR ügyek: 1287). 5115 kényszerített és önkéntes hazatérés 2013-ban (IOM AVRR ügyek: 1,411).

⁶ A jelenlegi magyar AVRR program kedvezményezettjeinek a 91.8% tér vissza Koszovóba*.

⁷ A „Nemzetközi Tapasztalatcsere a Reintegrációs Asszisztencia Fejlesztéséről” című projektet az Európai Visszatérési Alap és a Magyar Kormány finanszírozza és a Nemzetközi Migrációs Szervezet valósítja meg.

⁸ „Magyarországi Önkéntes Hazatérő Programok Értékelése” (EVA/2008/3112; RT0264)

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal együttműködve a fenntartható visszatérésről szervezett tényfeltáró missziót Koszovóba*.⁹

Az IOM információs és figyelemfelhívó programjainak keretében, a tanácsadók és a telefonos ügyfélszolgálat összegyűjtötte a kedvezményezettektől kapott információkat. 2013-ban, egy speciálisan koszovói* AVRR ügyfelekre¹⁰ tervezett reintegrációs programban, egy részletes monitoring és értékelő kérdőív is kitöltésre került 30 olyan hazatérő által, akik sikeresen pályáztak reintegrációs asszisztenciára. Az eredmények egy részletes jelentésben kerültek bemutatásra.¹¹ 2014-ben, ugyanezen kérdőív továbbfejlesztett változata került felhasználásra a projekt folytatásában¹². 2015-ben egy átfogóbb értékelésre kerül sor a hazatérés és reintegráció különböző aspektusairól, koszovói* önkéntes és nem önkéntes hazatérőkkel valamint szakértőkkel készült interjúk alapján.¹³

Jelen projekt egy kvalitatív megközelítést alkalmazott azért, hogy dokumentációkat és visszajelzéseket gyűjtött össze a Koszovóba* történő hazatérés szempontjából legjelentősebb országokban - Ausztria, Magyarország, Németország – és Koszovóban* található fő érintettek bevonásával a koszovói* hazatérők részére nyújtott korábbi és jelenlegi reintegrációs szolgáltatásaikkal kapcsolatban. Mindez egy kérdőív segítségével, mely számos, reintegrációs asszisztenciát nyújtó szervezetet célt meg, az IOM reintegrációs tapasztalatainak összegzésével, valamint a legjobb gyakorlatok összegyűjtésével valósult meg.

A kérdőív eredményei egy nemzetközi konferencián kerültek bemutatásra Pristinában, 2014. október 27-én és 28-án és kiindulási pontként szolgáltak a Koszovóban* megvalósuló reintegrációs asszisztencia programok gyakorlatával és folyamataival kapcsolatos megbeszéléshez és információcseréhez. Ez a jelentés bemutatja mind a kérdőív eredményeit, mind a konferencia résztvevői által megfogalmazott ajánlásokat.

A tanulmány három részből áll. Az *első rész* célja, hogy rövid összefoglalót adjon a Támogatott Önkéntes Hazatérési és Reintegrációs Program és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlődéséről Magyarországon, annak érdekében, hogy meghatározza a jelenlegi projekt kontextusát. A jelentés *második része* bemutatja a németországi, ausztriai és magyarországi támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs szolgáltatásokat nyújtó szervezetek által kitöltött kérdőívek eredményeit. Ebben a részben a kinyilvánított vélemények a válaszolók meglátásai és nem feltétlenül tükrözik az IOM nézeteit vagy a donorokét, pl. az Európai Unióét vagy a Magyar Kormányét. A jelentés *harmadik része* a Pristinában tartott nemzetközi konferencia főbb eredményeit

⁹ "Koszovói országinformációs misszió a fenntartható visszatérésről" (EVA/2009/3221, RT0458)

¹⁰ "Reintegrációs Program Koszovói Önkéntes Hazatérőknek" (EVA/2012/112);RT0768)

¹¹ IOM, 2014, "Evaluation Report on the Reintegration Assistance of Assisted Voluntary Returnees from Hungary to Kosovo (UNSCR 1244)".

¹² Komplex Reintegrációs Támogatás Koszovói Hazatérőknek (UNSCR1244)(EVA2013/112, RT0906)

¹³ "Koszovói Hazatérők Reintegrációs Támogatásának Értékelése" (EVA/2013/113; RT.1055)

ismerteti. Végül, a *negyedik rész* ajánlásokat fogalmaz meg a hazatérési és reintegrációs programok további fejlesztésére vonatkozóan.

1. fejezet: A Magyarországi Támogatott Önkéntes Hazatérési és Reintegrációs Programok fejlődése

Az AVRR programok megfelelő és humánus választásnak tekinthetők a szabálytalan migránsok számára. Ezen programok lehetőséget nyújtanak, hogy a migránsok ne kényszer alatt, hanem önként térhessenek vissza kibocsátó országukba. A visszatérés önkéntes szemszögből való megközelítése minden érintett szereplő számára előnyösebb. Ha azonban a migráns visszatéréssel kapcsolatos döntése korlátozott lehetőségeken és jogokon alapszik, mint például a munkavállaláshoz való jog hiánya, őrizetbe vétel miatti félelem és megtagadott jogi státusz a fogadó országban, akkor a visszatérés fenntarthatóságának valószínűsége rendkívül korlátozott.

Az AVRR programok előmozdítják a migrációról szóló párbeszédet mind Magyarországon, mind pedig a származási országokban, ezzel lehetővé téve a menekültügy és a visszatérés jobb megértését a politikai döntéshozók, a szakemberek és végül a nagyközönség számára. Ennek eredményeként a visszatérési támogatás segíti a származási országok hatóságait állampolgáraik fogadásában. Emellett az AVRR programok hozzájárulnak az IOM fő céljának megvalósításához: a rendezett, humánus és mindenki számára előnyös migráció támogatásához. Elismerve az AVRR programok fontosságát és értékét, ez a projekt az IOM azon folyamatos erőfeszítéseit képviseli, melyek arra irányulnak, hogy azonosítsák azokat a legjobb módszereket és eszközöket, melyekkel fejleszteni lehet a reintegrációs támogatási tevékenységek minőségét és hatékonyságát.

Az IOM budapesti irodája az 1990-es évek eleje óta hajt végre támogatott önkéntes hazatérési programokat. Az első Együttműködési Megállapodást az IOM és a magyar kormány között 1994-ben írták alá, elismerve ezzel az AVRR programokat, mint a szabálytalan migráció kezelésének egyik jogi eszköze Magyarországon. Az AVR programok végrehajtása során megszerzett tapasztalatok és tanulságok levonásával az IOM Budapest fokozatosan bővíti az asszisztencia formáit az eredeti AVR tevékenységekhez képest. Annak érdekében, hogy a lehető legtöbb potenciális hazatérőt elérje, az IOM Budapest elkezdte kiegészíteni az AVR programját átfogó információs és tájékoztatói elemekkel.¹⁴ Ezen felül, 2006-ban az IOM Budapest bevezette a reintegrációs asszisztenciát és támogatást az AVR programján belül, azzal a céllal, hogy a támogatott önkéntes hazatérés fenntarthatóságát növelje.¹⁵ A reintegrációs tanácsadást 2010-ben vezette be. Az eddig végrehajtott AVR projektek

---

¹⁴ Magyar Önkéntes Hazatérő és Információs Program (HARIP és HARIP I)

¹⁵ "A Mechanizmusok Erősítése és az Egységes Szabályok Kialakítása: a Szabálytalan Migránsok Önkéntes Hazatérése az EU Közép-Európai Tagállamaiból" regionális projekt Magyarország, Lengyelország, a Cseh Köztársaság, Szlovákia és Szlovénia számára.

keretében az IOM Budapest több mint 8000 migránsnak nyújtott segítséget a származási országukba való visszatérésben, valamint több mint 200 kedvezményezett részesült reintegrációs asszisztenciában.

Az IOM projektek reintegrációs asszisztencia komponense kiegészítő eleme az általános AVR tevékenységeknek, melynek célja, hogy megkönnyítse a fenntartható visszatérést azon migránsok számára, akik jogosultak és jelentkeznek a programra, illetve meg is kapják a támogatást.¹⁶ Az AVR program magyarországi végrehajtásának kezdete óta a reintegrációs asszisztencia komponens nemcsak mennyiségileg, de minőségileg is megmutatta, hogy a reintegrációs asszisztencia hozzájárul a fenntartható visszatéréshez.¹⁷ Bár a vonatkozó kutatások és az AVR szakemberek egyetértenek abban, hogy a sikeres és fenntartható visszatérés lehetetlen hatékony reintegrációs asszisztencia nélkül, ezt az elemet eddig csupán korlátozott pénzügyi ösztönzőként alkalmazták azon potenciális ügyfeleknél, akik fontolóra veszik a támogatott önkéntes hazatérés lehetőségét. Ezen eszköz hatékonyságát tovább csökkenti azon tény, hogy a reintegrációs asszisztenciát jelenlegi formájában nem lehet a kedvezményezettek speciális szükségleteihez igazítani. Jelenleg a reintegrációs asszisztencia természetbeni juttatásként, 3000 eurós maximális összegben van megállapítva, melyre az AVRR program kedvezményezettjei jelentkezhetnek egy üzleti vagy oktatási terv beadásával. Ezen terveket az IOM Budapest projekt vezetőse hagyja jóvá vagy utasítja el, figyelembe véve a származási ország IOM irodájának értékelését.¹⁸

Tényfeltáró missziók¹⁹, házon belüli kutatások²⁰, a kedvezményezettektől első kézből szerzett több éves tapasztalatok és információk²¹, továbbá a Koszovóba* visszatérők által kitöltött kérdőívek²² visszajelzései azt mutatják, hogy a reintegrációs asszisztencia fent felsorolt hiányosságait kell és lehet is kezelni, valamint mérsékelni.

---

¹⁶ "Magyarországi Önkéntes Hazatérő Programok Értékelése", IOM Budapest 2010.

¹⁷ Magyarországi Önkéntes Hazatérő Programok Értékelése által bemutatott egyik következtetés

¹⁸ "A felsorolt kihívások mérsékelése céljából az IOM Budapest a közelmúltban tervezett egy sokkal összetettebb és rugalmasabb reintegrációs programot, amely megnövelte a rendelkezésre álló reintegrációs támogatás összegét a koszovói hazatérők számára* 2014. március 1-jétől és minden más hazatérőnek 2014. május 1-jétől.

¹⁹ "Fenntartható Visszatérés és Reintegráció Koszovóban (UNSCR 1244) az Új Nemzeti Stratégia Fényében", IOM Budapest 2011.

²⁰ "Magyarországi Önkéntes Hazatérő Programok Értékelése", IOM Budapest 2010.

²¹ A tájékoztatósi látogatások és az IOM AVR programjának keretén belül üzemeltetett ingyenesen hívható telefonos ügyeleten keresztül a kedvezményezettektől kapott visszajelzések, melyek az IOM Budapest figyelemfelkeltő információs projektjén keresztül valósulnak meg.

²² "Evaluation Report on the Reintegration Assistance of Assisted Voluntary Returnees from Hungary to Kosovo (UNSCR 1244)", IOM Budapest 2014.

1. Táblázat: IOM Magyarország által nyújtott reintegrációs asszisztencia koszovói* hazatérőknek (2006-2013)²³

Év	Kiutalt reintegrációs támogatások száma
Return I (2006. szeptember 1 – 2008. február 28)	5
Return II (2007. november 1 – 2008. november 30)	3
Return III (2008. augusztus 1 – 2010. január 31)	4
Magyar Önkéntes Hazatérő és Reintegrációs Program I (HARRP I.) (2009. január 1 – 2009. július 31)	3
Magyar Önkéntes Hazatérő és Reintegrációs Program II (HARRP II) (2009. augusztus 1 – 2009. december 31)	3
Magyar Önkéntes Hazatérő és Reintegrációs Program III (HARRP III.) (2010. január 1 – 2010. december 31)	10
Magyarországi Önkéntes Hazatérési és Reintegrációs Projekt /HAVRR 2011 (2011. január 1 – 2012. április 30)	21
Magyarországi Önkéntes Hazatérési és Reintegrációs Projekt /HAVRR2012 (2012. május 1 – 2012. december 31.)	8
Reintegrációs Program Koszovói Önkéntes Hazatérőknek (2013. január 1 – 2014. február 28)	40
Koszovóiaknak nyújtott reintegrációs támogatások száma összesen 2006 óta	97

A nemzeti Európai Visszatérési Alap projektjének keretében, 2011-ben a Bevándorlási és Állampolgársági hivatal (BÁH) az IOM-mel közreműködve Ország Információs Missziót szervezett Koszovóba*. Ennek során a reintegrációval kapcsolatos konkrét kihívásokat tártak fel, melyek a következők: a kedvezményezettek megfelelő tájékoztatása utazás előtt és érkezés után, a reintegrációs folyamatban résztvevő összes érintett fél közötti szorosabb együttműködés szükségessége, továbbá annak fontossága, hogy a fenntartható foglalkoztatási lehetőségeket minden reintegrációs kezdeményezés alapvető összetevőjévé tegyék.

A 2010-ben végrehajtott Magyarországi Önkéntes Hazatérő Programok Értékelése projekt végső ajánlásai rávilágítottak annak szükségességére, hogy vagy növelni kell a

²³ IOM Budapest AVR statisztika, 2014.

reintegrációra szánt pénzügyi támogatás összegét (mivel nem elégséges egy sikeres vállalkozás fenntartásához) vagy lehetővé kell tenni hitelekhez való hozzáférést későbbi tőkeinjekció céljából. Továbbá szükséges a hazatérők közötti szövetkezetek létrehozása annak érdekében, hogy egyesíteni tudják erőforrásaikat és létrejöjjön egy támogatási hálózat (pozitív hatás a helyi közösségre nézve), valamint szükség van a hazatérőknek nyújtandó reintegrációs tevékenységek típusának kibővítésére (egészségügyi ellátás, lakhatás, bérkiegészítés), valamint pénzügyi és üzleti menedzsmentképzésre.²⁴

2013-ban az általános AVRR program külön reintegrációs programmal lett kiegészítve, ami külön a koszovói* hazatérők számára került elindításra.²⁵ Korábbi tapasztalatok, az IOM Koszovó*, valamint a donor visszajelzései alapján, megegyezés született, hogy további forrásokat szükséges fordítani a koszovói* hazatérők hatékony reintegrációjára, illetve, hogy ezen erőfeszítéseket személyre szabottá kell tenni. A program tehát átfogó reintegrációs csomagot ajánlott tanácsadás és személyre szabott reintegrációs támogatás formájában. A reintegrációs asszisztencia célja volt, hogy megkönnyítse a koszovói* hazatérők elköteleződését a jövedelemtermelő tevékenységek iránt, melyek a fenntartható visszatérést eredményezhetik. Az eseti megközelítés biztosította, hogy a reintegrációs tanácsadásnál és az üzleti tervek kidolgozásánál figyelembe vegyék a hazatérő tulajdonságait és képességeit, beleértve a hazatérő életkorát, nemét, családi állapotát, tanulmányi háttérét és szakmai tudását vagy tartózkodási helyét.

A hazatérők visszajelzései alapján a következő ajánlások születtek, azzal a céllal, hogy hatékonyabb, a fenntartható visszatérést elősegítő reintegrációs asszisztenciát lehessen nyújtani a hazatérőknek: üzleti társulás lehetősége, a reintegrációs tevékenységek szélesebb választéka, egy új támogatási forma bevezetése a kedvezményezettek azonnali szükségleteinek kielégítésére, a reintegrációs támogatás összegének növelése, személyes konzultáció nyújtása potenciális jelentkezőknek már Magyarországon, a reintegrációs támogatáshoz való jelentkezéshez szükséges papírmunka csökkentése, valamint a jelentkezés elbírálási folyamatának felgyorsítása, továbbá hogy a reintegrációs támogatás felhasználására hosszabb időkeret álljon rendelkezésre.²⁶

2014-ben új iránymutatásokat és végrehajtási szabályokat vezettek be, ami a kedvezményezetteknek nagyobb rugalmasságot adott a reintegrációs tervek kidolgozásánál és a reintegrációs támogatás felhasználásánál. A kisvállalkozásokon kívül a jelentkezők bérkiegészítésre, valamint üzleti társulásra is fordíthatják a támogatást. A támogatás egy részét használhatják olyan alapvető szükségletek kielégítésére is, melyek megoldást jelentenek azon problémáikra, amik máskülönben hátráltatnák a reintegrációs folyamatot, valamint egészségügyi, adminisztratív, lakhatási és gyermeknevelési költségek fedezésére is.

---

²⁴ "Magyarországi Önkéntes Hazatérő Programok Értékelése" (EVA/2008/3112; RT0264)

²⁵ "Reintegrációs Program Koszovói Önkéntes Hazatérőknek (UNSCR1244)" (EVA/2012/112; RT0768)

²⁶ IOM, 2014, "Evaluation Report on the Reintegration Assistance of Assisted Voluntary Returnees from Hungary to Kosovo (UNSCR 1244)"

Ezen felül, a készpénzes támogatás egy új fajtáját is bevezették sérülékeny hazatérők számára, például kísérő nélküli kiskorúak, fogyatékkal élők, idősek, várandós nők, egyedülálló szülők kiskorú gyermekkel, és olyan személyek, akik kínzásnak, erőszaknak vagy más súlyos pszichológiai, fizikai, vagy szexuális erőszaknak voltak kitéve.

2015-ben az IOM Budapest egy másik értékelő projekten dolgozik, amellyel fel kívánja mérni a reintegrációs támogatás hatékonyságát azáltal, hogy korábbi kedvezményezettekkel és az érintett szakemberekkel készít interjúkat.²⁷

---

²⁷ "Koszovói Hazatérők Reintegrációs Támogatásának Értékelése" (EVA/2013/113; RT.1055)

2. fejezet: Támogatott Önkéntes Hazatérés és Reintegráció Ausztriában, Németországban és Magyarországon²⁸

2.1. Támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció (AVRR) Ausztriában

Bevezetés az ausztriai AVRR-ba

Ausztriában a támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció fő szereplői az Osztrák Köztársaság Szövetségi Belügyminisztériuma (BM.I) és a Bevándorlási és Menekültügyi Szövetségi Hivatal (BFA), valamint a következő szervezetek: a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) ausztriai képviselője, Caritas, Verein Menschenrechte Österreich (VMÖ), Verein Menschen.Leben, ORS Service GmbH, LEFÖ-IBF, a Karintiai Menekültügyi Iroda és az ICMPD.

A BM.I támogatja azon migránsok önkéntes hazatérését, akik nem tudják állni a hazatérés költségeit, viszont bizonyos kritériumnak megfelelnek. Az IOM és a BM.I között kötött Együttműködési Megállapodás alapján az IOM végrehajtja az Általános Humanitárius Önkéntes Hazatérési Programot, melynek keretében a hazatérés megszervezése kapcsán logisztikai és általános támogatást a hazatérés előtt, alatt és után, figyelembe véve a kísérő nélküli kiskorúak, nők, idősek és egészségügyi problémákkal küzdők speciális igényeit. A hazatérés lehetősége minden ország állampolgárának biztosított, beleértve Koszovót*.

Szintén a BM.I a felelős hatóság az Európai Bizottság által társfinanszírozott projektek vonatkozásában (pl. korábban az Európai Visszatérési Alap), és e finanszírozási mechanizmus projektjeinek végrehajtó szereplői között a fő közvetítő. Ebben a keretben társfinanszírozza a legtöbb hazatérési tanácsadó intézményt Ausztriában pl. Caritas, VMÖ, Verein Menschen.Leben, LEFÖ (az emberkereskedelem női áldozataira szakosodott nem-kormányzati szervezet). Hazatérési tanácsadásra minden harmadik országbeli állampolgár jogosult, beleértve Koszovót*.

---

²⁸ A 2. Fejezet a különböző reintegrációs asszisztenciát nyújtó szervezetek által a kérdőíves (I. Melléklet) adatgyűjtésre adott válaszokon alapszik. A kérdőív átfogó és összehasonlítható információt kívánt összegyűjteni a különböző magyar, osztrák és német szervezetek által a Koszovóba* önkéntesen hazatérőknek nyújtott reintegrációs támogatási programokról.

A BM.I ezen felül olyan ország-specifikus, valamint célcsoport-specifikus projekteket társfinanszíroz, amelyek az önkéntes hazatérőknek nyújtanak reintegrációs támogatást a visszatérési országukban. 2014-ben a reintegrációs asszisztencia a visszatérési országban ország-specifikus projektek formájában volt elérhető a Koszovóba* (az ICMPD által megvalósítva), Nigériába, Afganisztánba, Pakisztánba és az Orosz Föderációba/Csecsen Köztársaságba (az IOM által) hazatérők számára, valamint célcsoport-specifikus projektek formájában az emberkereskedelem áldozatainak (egy projektet valósított meg a LEFÖ-IBF és egyet az IOM).

A BM.I hivatalos adatai alapján 3518 fő tért vissza önként (támogatott és nem támogatott alapon) származási országába Ausztriából 2013-ban. 2013-ban és 2014-ben az IOM AVR programjában résztvevők száma 2896, illetve 2299 volt.²⁹ A teljes ügyszám 15%-át teszik ki a Koszovóba* visszatérők (418 hazatérő 2013-ban és 349 2014-ben).

Oszták Köztársaság Szövetségi Belügyminisztériuma (BM.I)

A BM.I a bevándorlási és menekültügyi politikáért felelős vezető intézmény. A BM.I finanszírozza az olyan nem oszták állampolgárok hazatérését, akik nincsenek olyan helyzetben, hogy visszatérjenek származási országukba, de eleget tesznek bizonyos kritériumoknak. E cél érdekében 2000-ben a BM.I aláírt egy Együttműködési Megállapodást az IOM-mel. Ezen felül a BM.I felelős az Európai Visszatérési Alap Ausztriának delegált allokációjáért, a különböző szereplők által megvalósítandó projektek számának és jellegének meghatározásáért (pl. hazatérési tanácsadás, reintegrációs projektek), a szereplők közti közvetítésért, továbbá a mechanizmus keretében társfinanszírozza a legtöbb tevékenységet. A múltban egyedül finanszírozott hazautazással kapcsolatos tevékenységet is, pl. az AVR Afganisztán I projektet.

A BM.I felelőssége a menekültkérők befogadóállomásainak finanszírozása és fenntartása, valamint megbízta a ORS Service GmbH vállalatot a menekültkérők gondoskodásával, beleértve a szociális támogatást és a hazatérési tanácsadást. Ebben a keretben társfinanszírozza a legtöbb Ausztriában aktív hazatérési tanácsadást biztosító intézményt, mint a Caritas, a VMÖ, a Verein Menschen.Leben-t és a LEFÖ.

A BM.I a Bevándorlási és Menekültügyi Szövetségi Hivatallal koordinálja tevékenységét, mely felelős az önkéntes hazatéréssel kapcsolatos költség, valamint a reintegrációs programban való részvételi kérelmek jóváhagyásáért vagy elutasításáért.

A BM.I-nek van egy rendőri összekötő tisztje Koszovóban*, aki kapcsolatban áll az ICMPD-vel és további szereplőkkel.

---

²⁹ Van átfedés az önkéntes hazatérők és az IOM AVR számai között, de az esetcsoportok nem azonosak.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegráció program Koszovóba*

A BM.I finanszírozza az Általános Humanitárius Visszatérési Programot. A program keretében logisztikai támogatást biztosítanak (pl. repülőjegy foglalás és repülőtéri segítségnyújtás) az önkéntes hazatérési támogatást igénylő migránsok számára. Minden országból érkező migráns részt vehet, amennyiben megfelel bizonyos kritériumoknak.

A szervezet az Európai Visszatérési Alappal együtt finanszírozza a „Reintegráció Koszovóban (ReKoKO IV)” projektet, amelyet az ICMPD hajt végre. A BM.I nem nyújt hazatérés előtti tanácsadást a hazatérőknek. Ezt a feladatot a BM.I által megbízott szereplők látják el.

A legtöbb kedvezményezett menedékjogi kérelmet nyújtott be Ausztriában. 2013-ban 935 koszovói* állampolgár nyújtott be menedékjogi kérelmet Ausztriában (ezzel Ausztria a 6. a nemzeti menedékjogi statisztikák körében), azonban csupán 14 koszovói* állampolgár részesült nemzetközi védelemben valamilyen formában. Az előzetes statisztikák alapján 2014-ben (január-augusztus) 351 koszovói* állampolgár nyújtott be menedékjogi kérelmet (ezzel Ausztria a 8. a nemzeti menedékjogi statisztikák körében). A koszovói* állampolgárok túlnyomó többsége gazdasági okok miatt ment Ausztriába.

Észrevételek

A hazatérés fenntarthatóságát illetően a BM.I szerint az AVRR projekt keretében fontos meghatározni azokat a releváns üzleti modelleket, amelyek sikeresek lehetnek a helyi piacon. Fontos megfelelő információkkal rendelkezni a helyi körülményekről és azonosítani a hiányosságokat, valamint a helyi piacok igényeit. Sok függ a helyi közösségtől és a családi háttértől – minél nagyobb a hajlandóság a hazatérők befogadására, annál nagyobb az esélye a hazatérő fenntartható reintegrációjának. Egyes esetekben az általános biztonsági helyzet hatással van a hazatérés fenntarthatóságára. Az ICMPD jelenleg is értékeli a ReKoKO projekt reintegrációs támogatásának fenntarthatóságát. Ezen intézkedések értékelése nagy jelentőséggel bír a BM.I számára.

Jó gyakorlatok

- A tanácsadóknak pontosan érteniük kell a hazatérők helyzetét: az értékelői találkozók, amelyeket az ICMPD szervezett a ReKoKO projekt keretében lehetőséget biztosítottak arra, hogy az osztrák hazatérési tanácsadók találkozzanak a Koszovóban* dolgozó helyi személyzettel és így első kézből gyűjthettek információt a hazatérők helyzetéről.
- Az ICMPD előreláthatólag beépíti a veszélyeztetett csoportok részére nyújtandó speciális támogatást a ReKoKO IV projektbe.
- A kedvezményezettek társadalmi befogadását lehet növelni társasági események és találkozók szervezésével Koszovóban*.

Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ (ICMPD)

Az ICMPD egy kormányközi szervezet, melynek célja innovatív, átfogó és fenntartható migrációs politikák elősegítése, valamint kormányzatok és szervezetek közötti szolgáltatáscsere biztosítása.

Ausztriában a szervezet a ReKoKO projekt keretében számos érdekelttel működik szorosan együtt, azonban a szervezetek működése nem a projekt keretében kerül finanszírozásra. Szoros az együttműködés a migránsok számára hazatérési tanácsadást nyújtó szervezetekkel és intézményekkel, például Caritas, VMÖ, Verein Menschen.Leben, az ORS Service GmbH vállalattal és a Karintiai Tartományi Kormány (Menekültügyi és Integrációs Osztály). Az ICMPD szintén létrehozott egy szervezeteket (p. IOM, UNICEF, UNDP, UNHCR) tömörítő hálózatot, ahol a rendszeres találkozók keretében információ és tudás megosztására van lehetőség.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegráció program Koszovóba*

Az első Koszovóval* kapcsolatos AVR projekt, „ReKoKO I” 2010-ben kezdődött, a jelenlegi projekt (bár saját jogán önálló projekt) a negyedik a sorban. Amikor a projektsorozat elindult, reintegrációs szolgáltatásokat csak két osztrák tartományban (Bécs, Stájerország) nyújtottak. Később, további tartományok csatlakoztak (ReKoKO III esetében Salzburg és Felső-Ausztria) és a ReKoKO IV óta mind a kilenc osztrák tartományból részt vehetnek a hazatérők. A 2010-es eredeti tervzetben a projekt csak egyéni támogatást nyújtott a hazatérők számára, ezt azonban fokozatosan további tevékenységekkel bővítették, pl. csoportos továbbképzések, munkahelyi képzések, társadalmi tevékenységek és Koszovóról* szóló honlap elindítása. Eredetileg csak mikrohitel elősegítésére tervezték, azonban a ReKoKO I projektben a hazatérők nem kívántak hitelt felvenni. A ReKoKO II óta a mikrohitel működő támogatási formává váltak és ezen felül egy elinduló üzleti vállalkozás természetbeni támogatása is beépült a reintegrációs asszisztencia formái közé. Az idő múlásával a támogatottak száma is megnőtt, csakúgy, ahogy a partnerek száma is Koszovóban* és Ausztriában.

Az ICMPD a közelmúltban fejezte be a „Reintegráció Koszovóba – Együttműködés Koszovói Hatóságokkal és a Gazdasággal (ReKoKO IV)” elnevezésű projektjét, amelynek célja 50 Ausztriából hazatérő koszovói* segítése volt egyéni és személyre szabott reintegrációs támogatással, beleértve az azonnali és hosszú-távú igényeik kielégítését. Ezen felül a projekt célja volt, hogy elősegítse a különböző intézmények közötti együttműködést a koszovói* reintegráció terén. A projektet, amely 2013 szeptemberétől 2014 decemberéig tartott, az Európai Bizottság Európai Visszatérési Alap (63,4%) és az Osztrák Belügyminisztérium (36,6%) finanszírozta.

A projekt tevékenységi körébe tartoztak a következők: 1) a hazatérőknek szóló információs anyagok aktualizálása; 2) reintegrációs támogatás nyújtása a hazatérőknek

és azok figyelemmel kísérése, beleértve a különleges szükségletekkel rendelkező hazatérőket; 3) szociális reintegrációs tevékenységek nyújtása; 4) rendszeres csereprogramok a Koszovói Reintegrációs Hivatal személyzetével; 5) Koszovóban* található munkaügyi központokkal és oktatási intézményekkel való együttműködés; és 6) projekt értékelési workshopjának megszervezése. Továbbá, a korábbi három ReKoKO projekt (ReKoKO I-III), melyeket az Európai Bizottság Európai Visszatérési Alapja és az Osztrák Belügyminisztérium finanszírozott, és az ICMPD hajtott végre, is értékelésre került annak fényében, hogy tapasztalható-e a szolgáltatási színvonal folyamatos javulása.

Abban az esetben, ha egy migráns szeretne részt venni a ReKoKO projektben, kitöltenek egy jelentkezési lapot, melyet elküldenek a BFA-hoz. A Hivatal elbírálja a kérelmező projektben való részvételének jogosultságát. Ezután értesíti mind a hazatérési tanácsadót, mind az ICMPD-t a projektben való részvétel lehetőségéről. Ha az ügyfél részt vehet a projektben, a hazatérési tanácsadók értesítik az ICMPD-t a hazarepülés pontos időpontjáról, hogy a Koszovóba* érkezéskor segítséget tudjanak neki kínálni.

Tanácsadás

Hazatérés előtt az ICMPD általában egy vagy két tanácsadási alkalmat biztosít telefonon keresztül mindenkinek, akinek erre szüksége van. Ezek tömör egyeztetések a projektről, de nem a hazatérésről, amelyet más szervezetek hajtanak végre Ausztriában. Ezen túl, annak érdekében, hogy naprakész információt biztosítsanak Koszovóról*, a szervezet egy online platformot is üzemeltet a www.rekoko.org címen, amelyen Koszovóról* szóló információk találhatóak. Az ICMPD szerint az osztrák hazatérési tanácsadást nyújtó intézményekkel az együttműködés sikeres, azonban néha jobb lenne, ha több idő állna rendelkezésre a visszatérés előkészítésére.

Reintegráció

Az ICMPD felelős a reintegrációs támogatásért a Koszovóba* való hazatérés után; a szervezet a projekt egész időtartama alatt, esetenként azon túlmenően is, kapcsolatban van a támogatottakkal. Ez egyszerűsíti az utánkövetést, amellett, hogy társasági eseményeken is lehetőség van a támogatottakkal találkozni. Ezen felül, a nyomon követés is az ügykezeléshez tartozik, melynek során a hazatérés után pár hónappal kérdőíveket töltenek ki.

A releváns reintegrációs támogatás, amelyet a szervezet biztosít a következőket tartalmazza: a kisvállalkozói támogatásokat, oktatási/képzési szolgáltatásokat, munkaerő-piaci támogatást, orvosi/fogorvosi szolgáltatásokat, ideiglenes lakhatási támogatást, jogi tanácsadást (ügyvédekhez való átirányítás), pszicho-szociális támogatást, gyermeknevelési támogatást, valamint szükséglet-alapú támogatást pl. alapvető javak és szolgáltatások beszerzésére (tömegközlekedés, alapvető cikkek megvásárlása, ételmeiszer, higiéniai eszközök, tankönyvek, stb.).

Annak érdekében, hogy egy hazatérő részesülhessen a reintegrációs támogatásból, bizonyos jogosultsági kritériumoknak kell megfelelni. Az első kiválasztási folyamat – kritériumait az Európai Visszatérési Alap határozza meg: azon kedvezményezettek jogosultak a ReKoKO IV projektben való részvételre, akik menedékkérők, elismert menekültek, kiegészítő vagy ideiglenes védelemben részesült személyek, illetve azok, akik további ausztriai tartózkodásra nem jogosultak. A második kiválasztási folyamat – kritériumait a BFA határozza meg: kötelező koszovói* állampolgárság és min. 4 hónapnyi Ausztriában eltöltött idő, valamint a kedvezményezett korábban nem részesült AVRR támogatásban; nincs súlyos büntetett előélete (eseti elbírálás alapján ellenőrzik) és mindig együttműködő magatartást tanúsított a menekültügyi és idegenrendészeti jogi eljárások során.

A folyamat során a hazatérők elmondják szükségleteiket és a támogatás lehetséges formája ennek fényében kerül meghatározásra. A projekt folyamán elmondhatják szükségleteiket, de max. 12 hónappal a hazatérés után (és a projekt végéig), valamint ha már jelentős segítséget nyújtottak lehetnek korlátok. Ez a megközelítés nagyon hasznos, mivel jelentős rugalmasságot biztosít. Az egyéneknek általában csak az azonnali szükségleteiket veszik figyelembe, de ezek egy idő után változhatnak és a rugalmas megközelítés lehetőséget ad arra, hogy továbbra is segítsék a hazatérőket.

A reintegrációs támogatási kérvényt az ICMPD általában 1-2 napon belül jóváhagyja, de a folyamat, amíg a szükséges asszisztenciát előkészítik ennél tarthat tovább is. Miután jóváhagyták a kérelmet általában 4 hétig tart, míg a kedvezményezettek megkapják a reintegrációs támogatást.

A reintegrációs összeg nem azonos minden kedvezményezett esetében. Szükséglet alapú a támogatás, azaz a reintegrációs tevékenységeket a felmerülő szükségletek alapján határozzák meg. Az átlagos reintegrációs támogatás összege 700 és 1000 euró között van, de a támogatások nagyon rugalmasak, ezért nincs is maximális támogatási összeg meghatározva, csupán a vállalkozás elindításának vonatkozásában. Általában azok az üzleti tervek, melyek mikrohitelző intézetektől előreláthatólag társfinanszírozásban részesülnek, 1000 eurós támogatást kapnak, míg, amelyek nem, azok 700 eurós támogatást kapnak.

Monitoring

Hogy megbizonyosodjanak arról, hogy a reintegrációs szükségleteket megfelelően értékelik, a Koszovóban* dolgozó ICMPD kollégák rendszeresen kapcsolatban vannak a kedvezményezettekkel, beleértve, hogy helyszíni látogatásokkal mérik fel az igényeket. A bécsi projektmenedzserrel a javasolt intézkedések hatékonyságát megtárgyalják és egyeztetnek. A projekt üzleti szakértője Koszovóban* és a megvalósítási értékelések javítják annak az esélyét, hogy fenntartható kisvállalkozások működjenek.

Az ICMPD kapcsolatban áll a Regionális Koordinátorokkal és a Városi Visszatérő és Reintegrációs tisztviselőkkel, és ha lehetséges ügyfeleket referál feljűk. Azok a

hazatérők, akik megfelelnek a nemzeti reintegrációs alap kritériumainak folyamodhatnak támogatásért. Az ICMPD olyan területeken segít a projekt kedvezményezettjeinek támogatásokért pályázni, ahol a projekt nem biztosít támogatást, pl. hosszútávú szállás. ICMPD szintén referál kedvezményezetteket olyan szakképző központokba, ahol ingyenesen vehetnek részt a képzésekben, továbbá elősegíti a részvételt azzal, hogy fedezi az utazási és/vagy megélhetési költségeket a képzés időtartamára; támogatja a kedvezményezettek regisztrációját az állami munkaügyi központoknál és cégekkel együttműködve munkahelyi képzéseket szervez. Ezen túl, kapcsolatot tart fent a hasonló projektekkel, mint az URA II (Németországban) és az AWO (Arbeiterwohlfahrt Nürnberg) egy reintegrációs projektjével is. Az utóbbi csapatban pszichológus is dolgozott és a múltban az ICMPD referálhatott hozzájuk kedvezményezetteket pszichológiai tanácsadásra.

A számokat tekintve a szervezet AVRR programjának utolsó projekt fázisában (IV), hozzávetőlegesen 70 koszovói* jelentkezett és közülük 55 vehetett részt a projektben és kaphatott reintegrációs támogatást.

Ami a hazatérők földrajzi megoszlását illeti, Koszovó* minden részére visszatérnek, bár többségük a nyugati és északi országrészbe tér haza. Többnyire Bécsből és Alsó-Ausztriából térnek vissza, de többségük nem tartózkodott sokáig Ausztriában. Demográfiailag sok az egyedülálló férfi, de mostanában a családok és ez egyedülálló édesanyák száma is megnőtt. Néhány kivételtől eltekintve képzettségük nem mondható magasnak; sokuknak csak általános iskolai végzettsége van, vagy még az sem.

A projekt keretében sérülékeny visszatérőket is segítenek, így például az egyedülálló édesanyák, nagycsaládok, egészségügyi (pl. pszichológiai) problémákkal élők és vérbosszúban résztvevők a sérülékeny ügyek releváns célcsoportjai. Ezen személyeknek az igényeiknek megfelelő speciális támogatást nyújtanak. Ez a támogatás lehet élelmiszer vagy higiéniai csomag, átmeneti szállás, gyermekgondozás, nyelvtanfolyam és iskolakezdési támogatás. A nőket arra ösztönzik, hogy vegyenek részt üzleti tréningeken. Általánosságban elmondható, hogy amennyiben megoldható, a támogatást megpróbálják összekapcsolni az állam által nyújtott támogatással.

Észrevételek

A szervezet általános konklúziója a reintegrációs támogatással kapcsolatban az, hogy nehéz hosszú ideig tartó hatást generálni, mivel Koszovó* földrajzilag nagyon közel fekszik az EU-hoz és a gazdasági helyzete nagyon nehéz. A sikeresség nagyban függ az egyén potenciáljától – ha van potenciál, a projekten keresztül biztosított támogatás eszköze lehet annak, hogy a kedvezményezett önállóan fenntartsa magát. Mint ajánlás, az ICMPD azt javasolja, hogy az állam ne csak az egyének azonnali szükségseit orvosolja, hanem próbálja meg Koszovó* infrastruktúrájának fejlődésébe is fektetni (pl. tömegközlekedés, közutak, szociális lakások, óvoda, iskola, orvosi rendelők, stb.).

A finanszírozást illetően az ICMPD úgy gondolja, hogy az összeg elegendő a projekt által eltervezett tevékenységekhez. Azonban vannak olyan releváns dolgok, amelyekre a költségvetés korlátozottsága miatt nincs fedezet, pl. hosszútávú lakhatási támogatás vagy hosszútávú/költséges egészségügyi támogatás. Vannak a projekt megvalósításának korlátozott időtartalmához és finanszírozásához is kapcsolódó kihívások, pl. a rövid projekt megvalósítási időszak miatt a monitoring tevékenységek megvalósíthatósága.

Jó gyakorlatok

Az ICMPD úgy véli, hogy a reintegrációs programjának a legerősebb oldalai a következők:

- Sikerült szoros kapcsolatot kialakítani a kedvezményezettekkel Koszovóban*;
- Sikerült az egyéni igényekre jól reagálni;
- Jó a segítségnyújtás rugalmassága és a Koszovóban* létrehozott hálózat (pl. a Regionális Koordinátorokkal, a Városi Visszatérő és Reintegrációs tisztviselővel, valamint az Osztrák Rendőrség Összekötő Tisztviselőjével Koszovóban*).

Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) Ausztria

Mint a migrációs terület vezető nemzetközi szervezete, az IOM együtt dolgozik partnereivel a nemzetközi közösség szintjén, hogy:

- segítsen a migráció menedzsment növekvő működési kihívásainak megfelelni;
- elősegítse a migrációs ügyek megértését;
- támogassa a migráción keresztül társadalmi és gazdasági fejlődést;
- fenntartsa a migránsok emberi méltóságát és jólétét.

Segítenek azon migránsok önkéntes hazatérésében, akik nem tudnak, vagy nem akarnak Ausztriában maradni, azonban nincsenek meg az eszközeik, hogy hazatérjenek származási országaikba. Az „Általános Humanitárius Visszatérési Program” keretében az IOM Ausztria, különböző NGO-kkal és hatóságokkal együttműködve, logisztikai támogatást nyújt a migránsok önkéntes hazatéréséhez. Az IOM Ausztria szorosan együttműködik azon szervezetekkel és intézményekkel, amelyek reintegrációs tanácsadást nyújtanak migránsoknak, mint a Caritas, VMÖ, Verein Menschen.Leben, LEFÖ-IBF (az emberkereskedelem női áldozataira szakosodott szervezet), az ORS Service GmbH céggel és a Karintiai Tartományi Kormányval (Menekültügyi és Integrációs Osztály). Az „Általános Humanitárius Visszatérési Program” nem Koszovó* specifikus, hanem az IOM és az Osztrák Belügyminisztérium között 2000-ben kötött Együttműködési Megállapodáson alapszik, amely elindította az AVR szolgáltatást Ausztriában.

A támogatott önkéntes hazatérési szolgáltatás magába foglalja a repülőjegyek foglalását és a repülőtéren segítségnyújtást a kijelölt visszatérési tanácsadást nyújtó szervezetek tanácsadóival együttműködésben, mivel az IOM nem nyújt hazatérési tanácsadást Ausztriában. A programot részben a BM.I finanszírozza (82%-ban); azon migránsokat, akiknek hazatérési költségét nem fedezi a BM.I, de más forrásokból tudják azt finanszírozni, azokat önköltségesként tudja a szervezet támogatni (18%)³⁰.

Ezen felül az IOM Ausztria számos reintegrációs projektet hajt végre a hazatérők származási országaiban. Támogatást nyújtottak Moldovában, Grúziában, Koszovóban*, Afganisztánban, Nigériában, Oroszországban és Pakisztánban, valamint emberkereskedelem áldozatainak és kísérő nélküli kiskorúaknak is segítettek. Felkérésre, az IOM Ausztria származási országinformációt is szolgáltat, hogy segítse a hazatérőket abban, hogy a szükséges információk birtokában döntsenek arról, hogy haza szeretnének-e térni.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegráció program Koszovóba*

A fent említett „Általános Humanitárius Visszatérési Program” logisztikai támogatást nyújt a migránsok hazatéréséhez az egész világon, beleértve a koszovói* migránsokat is. Abban az esetben, ha egy koszovói* állampolgár szeretne az „Általános Humanitárius Visszatérési Programban” részt venni, a költségek fedezésére beküldött kérelmet továbbítják a BFA-hoz. A Hivatal elbírálja a kérelmező projektben való részvételének jogosultságát a projektben felvázolt részvételi szabályzat alapján. Ezután értesíti mind a hazatérési tanácsadót, mind az IOM-et a költségek fedezésének lehetőségéről.

Az IOM Ausztria nem biztosít a hazatérőknek indulás előtti tanácsadást. Az indulás előtti tanácsadást a szakosodott szervezetek hajtják végre Ausztriában pl. Caritas vagy VMÖ.

IOM Ausztria nem nyújt reintegrációs támogatást Koszovóban*.

Az idők során az IOM által támogatott önkéntes hazatérők száma növekedett (2010-ben volt a csúcs, azóta csökkenő tendenciát mutat). 2013-ban a koszovói* állampolgárok voltak az IOM Ausztria második legnagyobb önkéntes hazatérő csoportja (418 állampolgár). A koszovói* hazatérők többsége fiatal (18-30 éves) férfi. A hazatérők 1,9%-a kísérő nélküli kiskorú.

Észrevételek

Elvben az IOM Ausztria megítélése szerint a finanszírozás elegendő. Azonban felmerülnek nehézségek, amikor rendhagyó esetekkel találkozunk, pl. olyan személyek esetében, akiknek drága orvosi kezelést vagy kíséretet kell biztosítani, számukra a rendelkezésre álló pénzeszköz nem elegendő. Ezen felül nincs tervezett költségvetés

---

³⁰ Lehetőség van arra, hogy az önköltséget helyi hatóságok finanszírozzák.

család felkutatásra és az önként hazatérni kívánó kísérő nélküli kiskorúak családi körülményeinek értékelésére.

Verein Menschenrechte Österreich (VMÖ)

A VMÖ egy privát szervezet, amely az alábbi területeken valósít meg projekteket: dublini eljárás (tanácsadás és logisztikai segítségnyújtás azoknak, akik önkéntesen eleget tesznek a döntésnek - „Irány Dublin” projekt), jogi tanácsadás menedékkérőknek, hazatérési tanácsadás és tanácsadás őrzött intézményekben, kényszerintézkedéssel történő hazautazások monitoringja és harmadik országbeli állampolgárok ausztriai integrációja. Az önkéntes hazatérők több mint 50%-a a VMÖ-n keresztül tér haza Ausztriából, ezért a szervezet az egyik kulcs szereplő ezen a téren.

A VMÖ hazatérési tanácsadást nyújt saját irodájában, fogadóállomásokban tett látogatások során (elsősorban Alsó-Ausztriában) és zárt intézményekben is. A hazatérési tanácsadás magában foglalja a donorokkal való koordinálást a költségek fedezésére, az utazási okmányok beszerzését a hazatérő országának követségétől, a hazatérő kísérését a repülőtéren, repülőjegy foglalását azon esetekben, amikor ezt nem az IOM intézi és a hazatérés utáni nyomon követést. A szervezet hazatérési tanácsadási tevékenységeit 50%-ban a BM.I és 50%-ban az Európai Visszatérési Alap finanszírozza.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegráció program Koszovóba*

Ha egy ügyfél részt szeretne venni a ICMPD projektjében, „Reintegráció Koszovóba (ReKoKO)”, a VMÖ elküldi a részvételi jelentkezést az ICMPD-nek. A szükséges összeg fedezésére, a VMÖ kérvényt nyújt be a BFA-hoz. Ha a BFA fedezi a költségeket, a VMÖ felveszi a kapcsolatot az osztrák IOM irodával, amely a hazautaztatás logisztikai megszervezéséért felelős, és Koszovó* bécsi nagykövetségével, hogy beszeresse a szükséges dokumentumokat ügyfele számára.

Az összes VMÖ által végrehajtott projekt a koszovói* állampolgárok számára is nyitva áll.

Tanácsadás

Az elindulás előtt általában egy vagy két személyes konzultációt, és egy vagy két telefonos egyeztetést biztosítanak a kedvezményezetteknek, de egyes esetekben ennél több konzultációra is sor kerül. A konzultációt a hazatérők anyanyelvén biztosítja a szervezet különböző helyszíneken: a VMÖ bécsi irodájában, őrzött állomásokon, befogadó állomásokon, vagy a hazatérők saját otthonában (ez utóbbi szolgáltatás pl. Alsó-Ausztriában biztosított, ahol a mozgó tanácsadás az esetek 90%-ban elérhető).

Reintegráció

VMÖ nem biztosít reintegrációs támogatást a kedvezményezetteknek. Csak a BFA által nyújtott készpénzt (50-370 euró/fő) tudja biztosítani, amelyet további utazásra, visszatérés utáni azonnali szükségletekre és az első reintegrációs lépésekre lehet elkölteni.

Monitoring

A VMÖ tanácsadói egy héttel megérkezésük felhívják a hazatérőket, hogy megbizonyosodjanak arról, hogy biztonságos hazaérkeztek. A hazatérők többsége fiatal (20-35 éves), egyedülálló, alacsonyan képzett férfi. Legtöbbjük Alsó-Ausztriában és Bécsben élt, más koszovóiakkal* közös lakásban. Koszovó* különböző részeire térnek vissza, de általában a vidéki területekre, ahol vagy nekik vagy családjuknak házuk van. Legtöbbjük azonban szívesebben élne Pristinában, mivel ott nagyobb esélyük van munkát találni, azonban biztos lakhatás nélkül nehéz új életet kezdeni. Egyes hazatérőknek volt szezonális munkájuk Ausztriában (pl. építkezéseken), amelyet barátok vagy más közvetítők révén szereztek és így minden évben pár hónapra mentek Ausztriába dolgozni. Ilyen esetekben a reintegráció és a hazatérés gyakorta nem fenntartható.

Fenntarthatóság

A VMÖ szerint a fő tényezők, melyek a visszatérés fenntarthatóságát érintik: egyéni tényezők úgymint személyiség, motiváció, személyes célok, munkavállalási hajlandóság. A képzettség, valamint a családi háttér mellett a vallás és a politika is fontos szerepet játszik. Sok esetben a reintegráció nem fenntartható, mivel sok fiatal férfi vissza kíván térni az EU országaiba, hogy munkát vállaljon; Néhány egyedülálló férfi Koszovóba* történő hazatérése után újból megjelenik a VMÖ irodájában. Ugyanakkor, azok a családok, akik önként tértek haza általában nem mennek vissza a VMÖ-hoz.

A hazatérési tanácsadók évente egy-két belső képzésen vesznek részt. Néhány visszatérési tanácsadó részt vesz az IOM által a visszatérési tanácsadóknak szervezett nemzetközi workshopokon. A hazatérők általában jól informáltak a koszovói* helyzetet illetően, hiszen nem sok időt voltak távol.

Észrevételek

A VMÖ szerint a jelenlegi költségvetés elvben elegendő az összes szükséges költség fedezésére, azonban egyes különleges esetekben több forrást kellene rendelkezésre bocsátani, így például:

- azon hazatérők, akik hazatérésük előtt Ausztriában elhunytak, de maradványaikat vissza kell szállítani Koszovóba*;
- súlyos és költséges egészségügyi problémákkal rendelkező hazatérők, akiknek pl. orvosi kíséret vagy oxigén ellátás szükséges az utazáshoz. Egyes esetekben max.

1000 eurót biztosítanak a hatóságok, de drágább szolgáltatásoknál ez az összeg nem elegendő;

- hajléktalan hazatérők, akiknek szállást és ételmet kell biztosítani ameddig haza tudnak térni (jelenleg a rendelkezésre álló források korlátozottak és szállást csak max. egy hétig tudnak biztosítani).

A ReKoKO projekt esetében a mikrohitel nem bizonyult túl népszerűnek, elsősorban a magas kamatok miatt. A hazatérők többsége a szakképzést választotta és a munkahely-kereséshez kapott segítséget; néhányan számítógépes tanfolyamokon vettek részt, vagy saját vállalkozást indítottak el. Néhány mezőgazdasági start-up sikeresnek bizonyult.

Caritas Ausztria

A Caritas Ausztria nem-profitorientált jótékonyági projekteket hajt végre Ausztriában és más országokban (fejlesztési együttműködés, sürgősségi segélyezés, migráció és fejlesztés témakörökben). A szervezet célja a rászorulóknak segítése, szociális szolgáltatások nyújtása és a migránsok támogatása az ausztriai tartózkodásuk minden stádiumában.

A Caritas az osztrák hatóságokkal közeli együttműködésben dolgozik. A támogatott önkéntes hazatérés költségeit az Európai Visszatérési Alap (hozzávetőlegesen 50%-ban) és a BM.I (kb. 50%-ban) fedezi. Egyes esetekben egyéni fizetők is részt vehetnek a programban.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegráció program Koszovóba*

A Caritas hazatérői részt vehettek az ICMPD AVRR projektjében, a ReKoKo-ban 2014 decemberéig, annak ellenére, hogy nem volt hivatalos megállapodás, vagy partnerség a két szervezet között. Jelenleg a Caritasnak nincs Koszovó*-specifikus projektje, de minden harmadik országbeli állampolgárnak nyújt általában öt alkalmas személyes tanácsadást a hazatérés előtt.

Általánosságban a szervezet a következő segítséget kínálja a Koszovóba* hazatérőknek: AVR népszerűsítése, tanácsadás, utaztatási és kísérői szolgáltatások, hazatérés előtti pszicho-szociális támogatás. Egyéb szolgáltatások: ügyfelek elkísérése a hatósági ügyintézésre, úti okmányok beszerzése, a származási országban tartózkodó barátokkal, rokonokkal való kapcsolattartás, a szükséges dokumentumok fordítása. A Caritas ugyanakkor nem biztosít reintegrációs támogatást Koszovóban*.

Észrevételek

A szervezet szerint a rendelkezésre álló források általában elegendőek a projektek végrehajtásához. Ennek ellenére, több lehetőséget figyelembe kell venni a hazatérők közvetlen támogatására (pl. alacsonyabb adminisztratív költségek). Az ICMPD szempontjából az AVRR projekt ne csak a hazatérőket támogassa, hanem más intézkedéseket is tartalmazzon. Jelenleg kevés lehetőség van az egészségügyi szükségletekkel rendelkező egyének támogatására (hosszú ideig tartó vagy drága kezeléseik miatt). Szükség van egy új megközelítésre, amely tágabb lehetőségeket kínál olyan projektek fejlesztéséhez, amely közvetlen támogatást nyújt a hazatérőknek. Ezt EU szinten szükséges kivitelezni, ahol a projektek céljait meg kell határozni.

Jó gyakorlatok

- *Együttműködés:* A Caritas a LEFO-val működik együtt, amely az emberkereskedelem női áldozataira szakosodott szervezet.
- *Tanácsadók képzése:* A tanácsadók jól képzettek és pontosan értik a hazatérők helyzetét.

Ajánlások

A szervezetek által a kérdőívben megadott válaszok alapján az AVRR szolgáltatások fejlesztésére a következő általános ajánlások kerültek meghatározásra:

- Az ICMPD által nyújtott ReKoKO IV reintegrációs projekt rendkívül hasznosnak tekinthető. Vannak azonban olyan külső tényezők, amelyek javulása esetén a reintegrációs folyamat még hatékonyabb lehet, ilyen például a gazdasági helyzet, a helyi fejlődés, a jogállami gyakorlattal kapcsolatos know-how, a korrupcióellenes intézkedések Koszovóban*, stb.
- A szakképzés és a tanulás segítené a visszatérők társadalmi integrációját. Egyes vállalkozásindítások esetében nehéz a sikeres üzletvezetés oktatás nélkül.
- Indulás előtti segítségnyújtás: Több időt szükséges biztosítani a reintegrációs terv kidolgozására (üzleti terv, stb.).
- Egészségügyi támogatás: Nincs elég pénz az orvosi ellátás biztosítására. Jelenleg korlátozott lehetőségek vannak az ellátásra szoruló egyének segítésére (hosszútávú vagy költséges kezelések, kiséretek biztosítása).
- Önként visszatérni kívánó kísérő nélküli kiskorúak családjának felkutatására és a családi helyzet értékelésére nincs elegendő pénzügyi forrás.

2.2. Támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció (AVRR) Németországban

Bevezetés a németországi AVRR-ba

A német Belügyminisztérium (a Migránsok és Menekültek Szövetségi Hivatalával - BAMF) 16 német szövetségi állammal együtt, közösen felel a REAG/GARP (Menedékkérők Reintegrációja és Emigrációja/Kormányzati Támogatású Hazatelepítési Program) irányításáért és finanszírozásáért, az IOM-el együttműködésben. A REAG/GARP program mellett, számos további kezdeményezés létezik, melyek megkönnyítik és elősegítik a támogatott önkéntes hazatéréseket szövetségi, tartományi és önkormányzati szinten egyaránt. A támogatott önkéntes hazatérés törvényeknek való megfeleltetése (lévén egy olyan szolgáltatásról van szó, mely nem követel törvényi kötelezettségvállalást az állami hatóságok részéről) a 16 szövetségi állam kezében van. A Lakhatási törvény 75. részének 7. számú előírása értelmében, a BAMF feladata koordinálni a programokat és részt venni olyan projektekben, melyek az önkéntes hazatérést támogatják illetve kifizetni azokat a forrásokat, melyeket ezen programok keretein belül hagytak jóvá. Minden további németországi program, projekt illetve kezdeményezés, mely önkéntes hazatéréshez nyújt asszisztenciát menedékkérők, menekültek vagy szabálytalan migránsok részére a REAG/GARP programra épül és azt egészíti ki.

Az IntegPlan egy transznacionális projekt, amely olyan származási országokba való önkéntes hazatérést segíti elő, ahol a politikai és gazdasági újjáépítés folyamatával küzdenek, mint például Koszovóban*. A projektet végrehajtó ügynökség, a Micado Migration GmbH, Saarbrücken városában található és München város Hazatelepítést Támogató Hivatalával működik együtt. A hálózat által kínált szolgáltatások főleg a szövetségi államokban működő hazatérési tanácsadással foglalkozó központokon és tanácsadóikon keresztül valósulnak. Ezeket keresztül kapcsolják össze a potenciális hazatérőket a származási országokban működő tanácsadói központokkal.

A BAMF „URA2” projektje az utókövetése egy másik, hazatérőket támogató projektnek, amely az Európai Bizottság által került finanszírozásra. Az első projektre alapozva, a német szövetségi kormány, Baden-Württemberg szövetségi tartomány, Alsó-Szászország, Szászország, Szász-Anhalt és Thuringia közösen csatlakoztak a kezdeményezéshez, azzal a céllal, hogy megkönnyítsék a Koszovóba* hazatérők reintegrációját és, hogy összességében tovább javítsák a hazatérés irányítását. Az „URA 2” átfogó tanácsadási szolgáltatásokat és számos programot nyújt a koszovói* hazatérők számára annak érdekében, hogy elősegítse és támogassa a reintegrációjukat. A cél

előmozdítani a hosszan tartó reintegrációt korábbi hazájukban. Az „URA 2” projekt előnye a fizikai jelenlét Pristinában.³¹

Az AWO³² Nürnberg koszovói* projektje is a koszovói* menekültek származási országukba történő támogatott hazatérésével foglalkozik, egy közvetlenül Pristinában lévő iroda segítségével. A pristinai hazatelepítési segélyközpont támogatást nyújt a származási országukba hazatérő személyeknek és családjaiknak, valamint azoknak is, akik már Koszovóban* élnek. Németországban a hazatérők támogatást és tájékoztatást is kapnak a tanácsadóktól.³³

IOM Németország

Németország 1954 óta tagja az IOM-nek és az önkéntes hazatérések történetében is messzire nyúlik vissza tevékenysége, miután 1979-ben létre hozta az első globális AVR programot, a REAG/GARP-ot az IOM-mel együttműködésben. Ez a program aztán széles körben szolgált modellként a támogatott önkéntes hazatérési programok számára Európában és a világ számos pontján egyaránt.

A program célja megkönnyíteni azon menedékkérők, menekültként elismert személyek és migránsok egyéb csoportjainak önkéntes hazatérését, akiknek nem áll rendelkezésére elegendő saját forrás a hazatéréshez. Ez egy humanitárius program, mely pénzügyi és gyakorlati támogatást nyújt az önkéntes hazatérés megkönnyítéséhez és a harmadik országokba történő további migrációhoz. A program fedezi az utazási költségeket és az utazási asszisztenciát, akárcsak a kezdeti asszisztenciát meghatározott nemzetiségű személyek számára.

A program kezdete óta, az elmúlt 36 évben, az IOM Németország több mint 570.000 személyt segített az önkéntes hazatérésben vagy olyan harmadik országokba való emigrálásban, ahol hajlandók voltak őket befogadni. Egyedül 2014-ben, az IOM Németország megközelítőleg 13.500 személynek nyújtott asszisztenciát a hazatérésükhöz vagy egy harmadik országba történő migrálásukhoz a REAG/GARP program keretében.

2011 augusztusában a Német Szövetségi Belügyminisztérium és az IOM aláírtak egy közös Együttműködési Megállapodást, mely kiemelte az elköteleződést arra, hogy

---

³¹ További információ érhető el ezen a linken: <http://www.bamf.de/EN/Rueckkehrfoerderung/ProjektKosovo/projektkosovo-node.html>

³² Az AWO a munkavállalók jólétével foglalkozó intézmény Németországban. Az AWO nürnbergi irodája 1957 óta folytat tanácsadási és felügyeleti tevékenységet más országokból érkező személyek számára. A Migráció és Integráció részlege fogja össze az AWO által kínált különféle szolgáltatásokat, amelyek mind a migránsok helyzetét és társadalmi integrációját igyekeznek javítani.

³³ További információ érhető el ezen a linken: www.awo-nuernberg.de/en/startseite/wir-ueber-uns/migration-and-integration/the-kosovo-project.html

folytassák a hosszútávú és bizalomteljes együttműködést az önkéntes hazatérők támogatására és reintegrációs asszisztencia nyújtására vonatkozóan. A szövetségi kormány célja, hogy létrehozzanak egy integrált hazatérési menedzsment rendszert, melynek tevékenysége a támogatott önkéntes hazatéréssel kapcsolatos hazatérési tanácsadástól kezdve az önkéntes hazatérők származási országokban történő fenntartható reintegrációjáig terjedne.

Németország és az IOM közti együttműködés 60. évfordulója alkalmából, mind a német szövetségi kormány, mind az IOM igazgatója, William L. Swing kihangsúlyozta az együttműködés folytatására vonatkozó szándékát.

2006-ban, az IOM elindította a ZIRF-tanácsadói projektjét a szövetségi kormánnyal és 16 német szövetségi állammal közösen. A ZIRF-tanácsadói projekt célja, hogy kiegészítse a REAG/GARP projektet azáltal, hogy jobb tájékoztatásban részesíti a potenciális hazatérőket a hazatérés folyamatáról és azon reintegráció-specifikus körülményekről, melyekre a származási országban számítani lehet. Az országspecifikus információk és az egyén-specifikus kérelmek benyújtási lehetőségének biztosításával, az IOM segíti a potenciális önkéntes hazatérőket abban, hogy minden szükséges információt megkapjanak annak érdekében, hogy a hazatéréssel kapcsolatos megfelelő döntéseket meg tudják hozni.

Arbeitsgemeinschaft Dritte Welt e.V. (AGDW e.V.)

Az AGDW e.V. egy jótékonyági szervezet, mely hosszútávú és ideiglenes bevándorlókkal (menekültek és egyéb migránsok) foglalkozik Stuttgartban és Baden-Württemberg szövetségi államban. A szervezet tanácsadással, illetve ügyfélszolgálati tevékenységével nyújt támogatást a bevándorlóknak. A szervezet tagjainak és alkalmazottainak közös célja elősegíteni a migrációval kapcsolatos kérdések nemzetközi szintű elfogadását és megértését.

Mivel az iroda Stuttgartban, a szociális szolgáltatások központjában, található és közel van az idegenrendészeti hivatal irodájához is, így nagyobb lehetőség nyílik a három fél közötti jobb együttműködésre.

A hazatérési projekt részét képezi egy, a Baden-Württemberg szövetségi állam által finanszírozott és az államban található tanácsadói központokból álló hálózatnak, melyhez minden szövetségi szinten finanszírozott hazatérési projekt is tartozik. Ez a hálózat lehetővé teszi a különböző szervezetek közötti hatékonyabb véleménycserét és a hálózati szinten tartott rendszeres találkozókat. A szervezetek ezen kívül tagjai még az „Integplan” hazatérési-tanácsadó hálózatának is, mely a „Micado-Migration”³⁴ része.

---

³⁴ További információ érhető el ezen a linken: <http://www.integplan.de>

Azokban az esetekben, amikor viszonylag közeli országokba (pl. Balkán) történik a hazatérés, gyakran előfordul, hogy a szervezet tanácsadói finanszírozzák a buszjegyeket, más esetekben azonban az IOM-mel működnek együtt az utazási költségek finanszírozásában. Ezen kívül az ADGW e.V. a származási országok szervezeteivel is együttműködik, különösen reintegrációs központokkal és projektekkel, pl. BAMF, ERIN³⁵ (Európai Reintegrációs Eszközök Hálózata a BAMF kezelésében) és az URA 2 projekt.³⁶ Koszovóban* működő non-profit szervezetekkel az együttműködés csak eseti alapon történik.

A szervezet hazatérési tanácsadással foglalkozó projektje, a „Zweite Chance Heimat”, révén kapcsolódik az AVRR projekthez. A hazatérőket két szakértő látja el tanácsadói szolgáltatásokkal, valamint segíti őket a reintegrációs programra és támogatásra való jelentkezésben is. A program nem céloz specifikusan egy származási országot sem.

A koszovói* hazatérőket illetően, a szervezet tipikusan az alábbi két csoportot támogatja:

- a.) etnikai albánok, akik általában dolgozni mennek Németországba és többé-kevésbé elfogadható körülmények között éltek már Koszovóban* is, így a hazatérés nem jelent akkora hátrányt számukra;
- b.) kisebbségek, úgymint roma és ashkali, akik nagyon nehéz körülmények között éltek már Koszovóban* is.

A csoportok demográfiai összetétele sokszínű. A tapasztalatok alapján a hazatérők többsége 18 és 30 év közötti egyedülálló férfi. Különböző képzettségi háttérrel rendelkeznek, mely a nem formális képzéstől a felsőfokú oktatási intézményig terjed. A Németországban töltött időtartam is változó, amely a néhány hónaptól a több mint 11 évig is terjedhet. Tekintettel a befogadó létesítmények körülményeire, néhányan nem várják meg a menekültekérelmük elbírálását és csak rövidebb ideig maradnak. Más hazatérők a lehetőségek reményében érkeznek Németországba, de végül igen hamar a hazatérés mellett döntenek, amikor szembesülnek az elfogadhatónak minősíthető minimum életszínvonal fenntartásának nehézségeivel.

A sérülékeny hazatérők, mint a kísérőnélküli kiskorúak, az időskorúak és a fizikai vagy mentális betegségben szenvedő személyek, speciális asszisztenciát kapnak, melyek attól a hazatérési és reintegrációs projekttől függenek, amellyel a tanácsadó központ együttműködik. Esetenként, a krónikus betegségekben szenvedő hazatérők orvosi kezelést is kapnak az URA 2 projekt keretében, melyben a hazatérésüket követően hat hónapig részesülhetnek. Továbbá az AGDW e.V. más olyan stuttgarti szervezetekhez is irányít át hazatérőket, melyek a traumatizált esetekre szakosodtak. Ezeknél a

---

³⁵ További információ érhető el ezen a linken:

http://www.bamf.de/EN/Rueckkehrfoerderung/ProjektERIN/projekt_erin-node.html

³⁶ További információ érhető el ezen a linken:

<http://www.bamf.de/EN/Rueckkehrfoerderung/ProjektKosovo/projektkosovo-node.html>

szervezeteknél a hazatérők tanácsadásban vagy terápiában részesülhetnek hazatérésük előtt.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

A projekt 2004-ben indult és ez volt az első hazatérési projekt Baden-Württemberg szövetségi államban. Kezdetben a projektet az EU és Stuttgart városa közösen finanszírozta, azonban ekkor még nem volt költségvetésük a hazatérési támogatásra. Így mindenhez, ami a tanácsadói tevékenységen kívül esett, különböző donorok forrásait kellett igénybe venni, pl. az utazási iratok költségeit a német szociális jóléti központ fizette, míg az egyéb költségeket más alapítványok. Csak 2007-ben vezettek be egy specifikus visszatérési költségvetést. Kezdetben a finanszírozás az EU Menekültügyi Alapjából, 2008 óta pedig az EU Visszatérési Alapjából származik. Az AGDW e. V. szerint a pénzügyi támogatás csak 2008 óta lett elegendő mértékű.

A hazatérési és reintegrációs projektet három jelentősebb donor finanszírozta: az EU Visszatérési Alapja, Stuttgart városa és Baden-Württemberg szövetségi állama. A különböző forrásokat összevonták a projekt költségvetésében, amiből a legtöbb tanácsadással, hazatéréssel és reintegrációval kapcsolatos költségek kerültek kifizetésre. Stuttgart városának nem voltak specifikus elvárásai az alapok elköltését illetően.

A projekt teljes költségvetése 45.000 euró évente és a reintegrációs támogatás értéke nem haladhatja meg a hazatérőnkénti 4.000 eurót. Ez a maximális összeg olyan esetekre vonatkozik, amelyekben egy erős reintegrációs komponens is található (kisvállalkozói támogatás vagy egészségügyi hozzájárulás). Az átlagos támogatás 1.500 euró körül mozog, de ez függ a kedvezményezett szükségleteitől. Mindazonáltal, van olyan hazatérő, aki csak tanácsadást igényel pénzügyi támogatás nélkül, vagy csak nagyon minimális asszisztenciára van szüksége. 2014-ben hatból három hazatérő igényelt reintegrációs támogatást, míg a másik háromnak nem voltak ilyen jellegű igényei.

Az elindulás előtti segítségnyújtás és konzultáció tekintetében, a szervezet tanácsadói központja a következő szolgáltatásokat nyújtja: általános AVRR tanácsadást, kísérői szolgáltatásokat (pl. a konzulátusra az utazási okmányok beszerzéséhez), Koszovóban* reintegrációs szolgáltatásokat, és az utazási költségek, valamint az utazási okmányok beszerzési költségeinek megtérítését nyújtja. 2014 folyamán, összesen 17 koszovói* állampolgár kért tanácsadást a központban, melyből a kérdőíves adatfelvétel időpontjáig 6-an tértek vissza Koszovóba*.

A reintegrációs folyamat az alábbiak szerint írható le:

- 1.) Először, a szociális jóléti hivatal egyezteteti le a hazatérők számára az időpontokat az ADGW e.V. tanácsadói központjába, de a hazatérők maguk is bemehetnek a központba tanácsot kérni a visszatérési lehetőségeikkel kapcsolatban.

- 2.) Általában 1-20 tanácsadási alkalomra kerül sor az utazás előtt. Az első konzultációra általában azonnal sor kerül, azonban a tanácsadási folyamat néha hónapokig is elhúzódhat. A tanácsadás személyesen zajlik az AGDW e.V. irodájában, kivéve azon esetekben, amikor az illető kórházi kezelésben részesül (ekkor a tanácsadás a klinikán történik) vagy ha az illető mozgásképtelen. Néhány esetben előfordul, hogy az AGDW e.V. tanácsadóinak konzultálnia kell az URA 2 projekttel, mielőtt bármilyen döntést meghoznának a hazatérési folyamattal kapcsolatban.
- 3.) A reintegrációs intézkedés szükségessége a tanácsadói szakasz során kerül beazonosításra. Ezt a szükségletet alá kell támasztani (pl. az egészségügyi intézkedések esetében szükség van orvosi igazolásra stb.; hosszú távollét Koszovóból*; munkalehetőségek hiánya; nyelvtudás hiánya vagy hiányossága; nem megfelelő egészségügyi ellátás a származási országban.)
- 4.) A tanácsadók a hazatérőkkel közösen alakítanak ki egy reintegrációs tervet, ami hosszabb időt is igénybe vehet. A szervezet számára nagyon fontos, hogy a reintegrációs támogatás rugalmas legyen. Gyakran előfordul, hogy a körülmények megváltoznak, és a terveket ezeknek megfelelően kell módosítani. A támogatás az alábbi tevékenységekre használható fel: kisvállalkozások támogatása, oktatási/továbbképzési szolgáltatások, munkaerőpiaci támogatás, orvosi/fogorvosi támogatás, lakhatási hozzájárulás, készpénz (támogatás az újrakezdéshez), szükséglet alapú támogatás, nyelvi képzés, egészségügyi biztosítás vagy gyógykezelés. A munkalehetőségek tekintetében, a tanácsadók általában megpróbálják visszavezetni a hazatérőket a korábbi szakmájukba, amennyiben ez lehetséges. Ezen kívül néhány hazatérőnek vannak start-up ötletei is. Ezután a munkaerőpiacra történő reintegrációs stratégia az URA 2 projekttel együttműködésben kerül kialakításra.
- 5.) Ezt követően születik meg a finanszírozásról szóló döntés. Abban az esetben, ha a szükséges költségekre nem elegendő a tanácsadói központ költségvetése, akkor kérelmet nyújtanak be a donorhoz.
- 6.) Megtörténik a támogatás kifizetése a tanácsadói központ által.
- 7.) A hazatérők nyomon követése a hazautazást követően nem rendszeres. Egyes esetekben az elérhetőség hiánya miatt nincs lehetőség a nyomon követésre. A tanácsadók megpróbálnak rendszeres kapcsolatban maradni a hazatérőkkel, mivel számlákat kell küldeniük a reintegrációs támogatásból vásárolt tételekről. Ezt általában egy partner szervezet kezeli Koszovóban*, melynek feladata még a visszajelzések megküldése is.

A szervezet szerint tanácsadói jól képzettek, mivel rendszeres továbbképzéseken vesznek részt, általában évente többször is. 2014-ben a szervezet tanácsadói

képzésekben részesültek német idegenrendészeti jogból, tanácsadói módszerekből és stratégiai kommunikációból, valamint országspecifikus információkból.

Észrevételek

Az ADGW e.V szerint a legfontosabb tényezők közé tartozik a származási ország biztonsági helyzete, a hazatérő gazdasági helyzete a származási országban, a hazatérő családjának támogatási rendszere, valamint a hazatérő személyes motivációja. Minden esetben fontos figyelembe venni a tágabb kontextust: azért utazik-e haza a hazatérő, mert saját akaratából döntött így vagy azért, mert nincsen más választása? A legtöbb hazatérő azért tér vissza, mert nincsen tartózkodási engedélye Németországban és nem azért, mert kedvezőek a jövőbeli kilátásai a származási országában, így ezen hazatérők számára nagyon nehéz fenntarthatóvá tenni a hazatérést.

Jó gyakorlatok

- Együttműködés a partner szervezetekkel: minden hazatérési projekt része a tanácsadói központ hálózatának. Számos NGO tagja az "Integplan" hálózatnak is, mely szintén hazatérési tanácsadással foglalkozik.
- Kapcsolattartás a származási országok reintegrációs központjaival és a reintegrációs projektekkel, mint például az ERIN és az URA 2 projektek, amelyeket a BAMF hajt végre.
- Különleges támogatásban részesülnek azok a sérülékeny személyek, akik valamilyen egészségügyi vagy pszichés gonddal küzdenek.
- Jó munkaviszony Stuttgart városával.

A Szociális Ügyek Részlegének Hazatérési asszisztenciával foglalkozó hivatala München városában³⁷

A hivatal mandátuma a migránsok önkéntes hazatérésének és reintegrációjának támogatása. A szervezet szerepe az AVR-ekben a hazatérési asszisztencia nyújtásából áll, annak érdekében, hogy a menekültek és migránsok hazatérése emberséges körülmények között történjen. A szervezet által nyújtott szolgáltatások között szerepel a tanácsadás, az utazási dokumentumok beszerzéséhez szükséges támogatás, kapcsolattartás a hatóságokkal, együttműködés orvosokkal és tanácsadókkal stb.

A szervezet az EU által finanszírozott "Coming Home" projekten keresztül kívánja támogatni azokat a menekülteket, menedékkérőket és azon külföldieket, akiket kitoloncolás fenyeget. A cél, elősegíteni az önkéntes hazatérést és a fenntartható reintegrációt a származási országokban. A tevékenységek nincsenek kifejezetten

---

³⁷ Büro für Rückkehrhilfen der Landeshauptstadt München

származási országokra szabva, így nem Koszovó* specifikusak.

A szövetségi állam együttműködik még két másik németországi szervezettel is: az IOM Németországgal és a SOLWODI-val ("Szolidaritás a bajba jutott nőkkel"). A hazatérések az IOM REAG/GARP program keretein belül kerülnek megszervezésre. Az IOM szorosan együttműködik a szervezettel (jelentkezések a projektben való részvételre, a repülőutak megszervezése, orvosi kíséret, reptéri asszisztencia stb.). Ideális esetben pedig a szervezet visszajelzést is kap az IOM-tól a reintegráció sikerességét illetően. A SOLWODI egy bajba jutott nőkkel foglalkozó non-profit szervezet, amely azoknak a női ügyfeleknek a jelentkezéseit kezeli, akik részt kívánnak venni a női hazatérési projektben.³⁸ A SOLWODI tanácsadója konzultációt is biztosít potenciális hazatérőknek. A döntés ezt követően születik meg arról, hogy az adott személy támogatható-e a projekt keretein belül. A további tanácsadást a SOLWODI partnerszervezete végzi el a származási országban az utazást követően. Mindkét program kiegészítő jellegű a Szociális Ügyek Részlege által nyújtott más asszisztencia mellett.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

A projekt finanszírozásáért az EU (kb. 45%), az állam (kb. 18%) és az önkormányzat (kb. 37%) felelt és a szervezet véleménye alapján a finanszírozás mértéke elegendőnek bizonyult.

A konzultációkat a hazatérők anyanyelvét beszélő tanácsadók nyújtják. Az önkéntes hazatérés támogatása és a reintegráció javítása érdekében, 2000 és 2002 között a projekt olyan utaztatásokat szervezett, melyek lehetővé tették a hazatérők számára, hogy a származási országukba magukkal vigyék bútoraikat és egyéb tárgyukat start-up vállalkozásukhoz. Ezzel egy időben a nők részt vehettek albán nyelven tartott varrónő képzésen, annak érdekében, hogy javítsák elhelyezkedési lehetőségeiket a visszatérést követően. Továbbá a tanácsadók tartalmaz tájékoztató csomagokat kaptak a koszovói* helyzetről, illetve rendszeresen utaztak Koszovóba*, hogy kapcsolatba lépjenek ottani szervezetekkel, valamint megszervezzék az asszisztenciát, és nyomon kövessék az addig juttatott támogatások hatékonyságát.

Mivel a Koszovóba* hazatérők száma csökkent 2004 óta, ezért már nincs több Koszovó* specifikus AVRR lehetőség. Azonban egyéni tanácsadást és segítségnyújtást még mindig nyújt a szervezet egy albánul beszélő tanácsadón keresztül, aki együttműködik az AWO Nürnberg projekttel Koszovóban*. A támogatás a szükségletek és a származási országban lévő helyzet függvényében változik.

2012 decemberétől 2013 decemberéig 21 személy (20 háztartás) részesült tanácsadásban. Ezzel egy időben 17 személy (16 háztartás) tért vissza Koszovóba*, míg a többiek úgy döntöttek, hogy nem térnek vissza. A csoport 5%-a kiskorúakból állt, a nagy

---

³⁸ További információ érhető el ezen a linken: www.solwodi.de

része (57%) azonban 18 és 30 év közötti volt, míg 38%-uk volt 31 és 50 év közötti. A nemek szerinti bontásban a csoport többsége, 96%-a férfi volt, míg csupán 4%-a nő. Jogi helyzetük alapján 91%-uk volt elutasított menedékkérő és 9%-uk menedékkérő. Az egész csoportot nézve, a célországban töltött idő 1 és 6 hónap között változott.

A sérülékeny csoportok hazatérése és reintegrációja különös tervezést és figyelmet igényel. A sérülékeny esetek között a leggyakrabban előfordulók a kísérő nélküli kiskorúak, az időskorúak vagy a fizikai/pszichés betegséggel küzdők. Ezekben az esetekben fontos az alábbi szempontok figyelembevétele: részletes tanácsadás; elegendő idő a tanácsadásra és a hazatérés előkészítésére; együttműködés orvosokkal, tanácsadókkal stb.; együttműködés tolmácsokkal; pénzügyi és logisztikai támogatás; segítségnyújtás az elindulás előkészítésének minden területén; oktatás; kisebb start-up vállalkozások; kapcsolatfelvétel az együttműködésben résztvevő partnerekkel és a visszatérés utáni támogatás.

Az elindulás előtti támogatást és konzultációt illetően, egy hazatérő számára általában 4-6 konzultációs alkalom kerül lebonyolításra, melyekre személyesen kerül sor a szervezet irodájában. A konzultáció során a tanácsadó javasolja az AVRR-t, ismerteti a különböző AVRR tanácsadási lehetőségeket, utaztatást, kíséretet és orvosi szolgáltatást és felajánlja a pszichológiai segítséget és reintegrációs támogatást is. A Részleg egy Koszovóból* származó tanácsadót is alkalmaz, aki rendszeresen utazik az országba és tartja a kapcsolatot a koszovói* szervezetekkel.

A reintegrációs támogatásra való kiválasztásnak feltétele a saját pénzügyi források hiánya. A támogatás egyénre szabott és egyaránt figyelembe veszi a származási ország helyzetét, valamint a hazatérő szükségleteit. A támogatás állhat kisvállalkozói támogatásból, oktatási/képzési szolgáltatásokból, orvosi/fogorvosi szolgáltatásokból és készpénzes, valamint egyéb pénzügyi támogatásból a hazatérés utáni kezdeti időszak finanszírozására. Számos esetben előfordul, hogy a reintegrációs tervet módosítani kell, pl. kisebb start-up vállalkozások esetében, amikor az eredeti, Németországban kialakított üzleti tervet a koszovói* valós helyzethez kell igazítani, amivel a hazatérők a megérkezésüket követően szembesülnek.

A pénzügyi támogatás kb. 500 euró személyenként, egészségügyi nehézségekkel küzdők esetében azonban ez 1500 euróig terjedhet személyenként, míg kisvállalkozások esetében 3000 euróig. Sérülékeny csoportba tartozó személyek esetében a támogatási összeg eseti alapon kerül meghatározásra. Ennek keretében az egyéni összegekről az alábbi szempontok alapján születik döntés: Németországban eltöltött idő, kor, származási ország, családi állapot, képzettség, egészségügyi állapot, elhelyezkedési kilátások a származási országban, a származási ország körülményei, a visszatérés faluba vagy városba történik-e, stb.

A hazatérést követően a szervezet kapcsolatba lép az AWO Nürnberg partnerszervezettel Pristinában. Ezután indul el a támogatási hozzájárulás

összehangolása a két tanácsadói szervezet között, majd a hazatérőt értesítik a hazatérési támogatás nagyságáról. Az utánkövetést általában a partnerszervezet végzi el Pristinában. Ennek időtartama függ a nyújtott támogatás jellegétől, de általában 6-12 hónapig tart. Az AWO partnerszervezet feladata a reintegráció figyelemmel kísérése és visszajelzések készítése a szervezet számára, de amennyiben lehetséges, a tanácsadó Koszovóba* is elutazik évente és felkeresi a hazatérőket.

2012 és 2013 decembere között, kb. 15 koszovói* hazatérő részesült pénzügyi reintegrációs támogatásban.

Észrevételek

A szervezet meglátása szerint az alábbi tényezők játszanak szerepet a hazatérés fenntarthatóságában (a hazatérőkkel való hosszútávú kapcsolattartás tapasztalatai is azonos következtetésekhez vezettek): az asszisztenciát a hazatérő egyéni szükségleteihez, a származási országban tartózkodó családjához, a foglalkoztatási perspektívákhoz, valamint a hazatérő motivációjához kell igazítani; a tanácsadói központ részére megfelelő pénzügyi forrásokat kell biztosítani, továbbá fontos tényező a származási ország politikai stabilitása is.

Jó gyakorlatok

- Személyes tanácsadás és egyénre szabott segítségnyújtás a hazatérő szükségleteitől függően
- Nagyon jó együttműködés az AWO Nürnberg szervezettel Pristinában
- A tanácsadói központnak elegendő eszköze van arra, hogy megfelelően támogassák a hazatérőket
- Naprakész információk a ZIRF-Tanácsadói projektjének és a ZIRF adatbázisának köszönhetően³⁹; részvétel a "carinet" nevű hálózatban, amely a Caritas belső információs hálózata.
- A kooperáció az URA 2 projekttel nagyon jól működik, mivel a munkájuk nagyon részletorientált. Felveszik a hazatérőket a reptéren; segítenek nekik lakást találni vagy néha akár lakást is bérelni a kezdeti időszakra; kisebb mennyiségű készpénzt adnak ételvásárlásra a kezdeti időszakban; segítenek a munkakeresésben stb. Ezek mind rendkívül hasznosnak bizonyultak a hazatérők számára.

---

³⁹ További információ ezen a linken érhető el: <https://milo.bamf.de>

Raphaelswerk Hannover⁴⁰ - Hildesheimi Egyházmegye

A Raphaelswerk Hannover egy katolikus szervezet, mely a katolikus társadalmi értékek és a keresztény szemlélet minden embert megillető tiszteletének elve mentén tevékenykedik. A hazatérési tanácsadási projekt, a „Perspektive eröffnen (Megnyíló távlatok)” a szervezet tanácsadói szolgáltatásainak része. Tanácsadást nyújtanak a hazatérők számára Alsó-Szászországban. A projekthez nem tartozik aktív reintegrációs komponens, ehelyett inkább olyan más projektekhez irányítja át a hazatérőket, ahol számukra rendelkezésre áll reintegrációs asszisztencia.

Az interjú idején, a források az EU Visszatérési Alapból, az alsó-szászországi Belügyminisztériumtól és a katolikus egyháztól származtak. Az alsó-szászországi alapok az IOM hazatérési alapjához vannak kötve. Ha az IOM nem hagyja jóvá a REAG/GARP jelentkezést, a tanácsadói központ nem fizetheti ki az alsó-szászországi támogatást a hazatérőnek. Ilyen esetben a tanácsadók megpróbálnak más partnerekkel együttműködni, pl. a szociális jóléti hivatallal.

A Raphaelswerk Hannover más Raphaelswerk irodákkal is együttműködik, valamint egyéb tanácsadó szervezetekkel Alsó-Szászországban (az AWO szolgáltatásai) és Németország egész területén, illetve befogadó létesítményekkel is, melyek szintén gyakran biztosítanak hazatérési tanácsadást. Mivel a testvérszervezet, a Raphaelswerk Hamburg tagja az ERSO hálózatnak (Európai Reintegrációt Támogató Szervezetek), így a tanácsadó központ kapcsolatot tud tartani más projektekkel és központokkal is az EU egész területén. A traumatizált ügyfeleket általában egy arra szakosodott, a hálózaton belüli trauma központhoz irányítják át.

Bizonyos esetekben, a Raphaelswerk Hannover együttműködik koszovói* szervezetekkel is. A tanácsadó részt vesz egy (az Integplan által nyújtott) koszovói* látogatáson, melynek során számos koszovói* NGO-val és szervezettel ismerkedik meg. A későbbiekben pedig hasznát veheti ezeknek a kapcsolatoknak, amennyiben olyan specifikus kérdése merülne fel, amely megkívánja az ottani szervezetekkel való együttműködést.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

A Raphaelswerk Hannover hazatérési tanácsadás projektjei nem országspecifikusak és az ügyfelek összetétele is változó volt az évek során. Az „Integplan” (Micado-Migration) hálózat keretében, a tanácsadók országokhoz köthető szemináriumokon vehetnek részt és találkoznak más Caritas irodákkal is, hogy véleményt cseréljenek más kollégákkal és hazatérési tanácsadókkal. A szervezet hazatérési tanácsadója járt Koszovóban* is és így pontos képe van az ottani viszonyokról.

---

⁴⁰ A német Caritas egyesület tagja.

Bárki, akinek szüksége van tanácsadásra, felkeresheti a hazatérési tanácsadó központot. Az első kapcsolatfelvétel telefonon keresztül történik, de a tanácsadások már a szervezet irodájában zajlanak. Különleges esetekben azok a személyek, akik nem tudnak utazni, otthonukban is megkaphatják a tanácsadást. A hazatérők elmennek a tanácsadói központba, és egy kezdeti megbeszélésen a tanácsadók megismerkednek tartózkodási státuszukkal és körülményeikkel. Szükségeiktől és státuszuktól függően a tanácsadók úgy dolgozzák ki a tanácsadás menetét, hogy elérjenek a hazatérővel egy kitűzött célt. A szervezet, a helyzettől és a szükségletektől függően jellemzően 3-30 tanácsadási alkalmat bonyolít le. A tanácsadás németországi ügyekről is szól, tehát nem minden tanácsadás kapcsolódik a hazatéréshez.

A személyes konzultációkat követően, a tanácsadó értesíti a hazatérőt a reintegrációs lehetőségekről. Ahhoz, hogy jogosultak legyenek reintegrációs támogatásra, a hazatérőknek egy bizonyos időtartamot Németországban kellett tölteniük. A támogatást üzleti tervre, oktatásra/képzésre, munkaerőpiaci elhelyezkedésre, lakhatási támogatásra, vagy más szükségalapú támogatásra, nyelvi órákra (vagy pénzügyi segítségre, hogy finanszírozza az órákat, vagy tanár szervezésére); néha dokumentumok fordítására, bútorok vásárlására, vagy a munkához szükséges felszerelés beszerzésére lehet felhasználni. A reintegrációs intézkedések nagymértékben függenek a szükségletektől, pl. a tanácsadó biztosíthat támogatást, hogy a hazatérő ki tudja fizetni az egészségügyi ellátását a hazatérés követő első hónapokban, vagy, hogy rendezni tudja a lakhatását a hazatérést követő első pár napban. Azokban az esetekben, amikor a tanácsadók nem tudnak asszisztenciát nyújtani, segítik a hazatérőket más hazatérési projektekre való jelentkezésben, mint például az URA 2. A tanácsadó maga dönt az Alsó-Szászország által nyújtott támogatás felhasználásáról és értékeli a hazatérő szükségleteit, valamint a koszovói* költségeket. Továbbá mérlegelnie kell a reintegráció sikerességének esélyét Koszovóban*, mely esetben nagyobb esély van a pályázat jóváhagyására.

A tanácsadáson túl, a tanácsadó központ a szövetségi állami források mellett további támogatást tud biztosítani a hazatérőknek. Ezeket évenként megtárgyalják Alsó-Szászország Belügyminisztériumával. Az összegek magukba foglalhatnak kisebb költségeket (pl. a tanácsadási központ és a lakóotthon közti utazás költségeinek fedezése), vagy akár nagyobb tételek is lehetnek (bútorozás, kezdeti albérlet fizetése, gyógyszerek vagy orvosi szolgáltatások fedezése). Ezek a pénzügyi összegek a tanácsadó által jóváhagyott és meghatározott tételekre vonatkoznak. Általában azok a hazatérők, akik több időt töltöttek Németországban, több támogatást is kapnak, mint azok, akik kevesebb ideig éltek az országban. A tanácsadók azt is ellenőrzik, hogy vannak-e intézmények, vagy szervezetek melyek segíthetnek pl. egy fejlődésben visszamaradt gyermek gondozásában, mivel sajnálatos módon Koszovóban* nincs megfelelő rendszer az idősek és a fogyatékkal élők gondozására.

A szervezet személyenként 1200 eurót, vagy családonként 3200 eurót tud reintegrációs támogatásra költeni. Ez az összeg a szükségletek alapján változhat; nőhet kis üzleti támogatások esetén, vagy csökkenhet például dokumentumok beszerzésénél. A szervezet munkatársainak véleménye alapján azonban ez az összeg nem elégséges egy sikeres üzlet beindításához, ehelyett 5000 euró összegű üzleti támogatás lenne ajánlott. A tanácsadó központ azt is hozzáteszi, hogy ha lennének további rendelkezésre álló pénzeszegek kevésbé szigorúan szabályozott forrásokból, akkor a tanácsadók biztosíthatnának kezdeti hazatérési támogatást is a hazatérőknek, hogy finanszírozni tudják a szükséges kiadásait, pl. élelmiszer, tömegközlekedés; számlabemutatói kötelezettség nélkül. A szervezet észrevételei alapján, nagy segítség lenne, ha az üzleti támogatás mellett a kedvezményezettek a hazatérést követően az induláshoz szükséges készpénzbeli támogatást is kapnának.

Bár egy kedvezményezett sem tért haza Koszovóba* 2013 során, az azt megelőző években sok ilyen ügyfél volt. Raphaelswerk Hannover szerint a lecsökkent ügyszám a várható jogi változásoknak tudható be, mely lehetővé teszi majd azon Koszovóiak* számára, akik már hat évet éltek Németországban „Duldung” (kitoloncolás nem engedélyezett/nem lehetséges) státuszban, hogy tartózkodási engedélyt kapjanak.

Általánosságban a hazatérőket két csoportra lehet osztani (függetlenül a származási országtól): azok, akik önként szeretnének hazatérni a saját kívánságuk alapján, egyesek még állandó tartózkodási engedéllyel is rendelkeznek a fogadó országban; és vannak azok, akik az önkéntes hazatérést a kitoloncolás alternatívájaként választják. Sokan vannak, akik úgy térnek haza, hogy évekig nem jártak Koszovóban*, így nem csak az albán nyelv ismeretével lehetnek gondok, hanem a koszovói* helyi körülmények ismerete is hiányos lehet.

A Koszovóba* visszatérők többsége 20-30 év közötti, legtöbbször fiatal, szakképzetlen férfi. Legtöbb esetben 4-10 évig éltek Németországban, de a 11 évnél több sem ritka. Továbbá, van néhány olyan kísérő nélküli kiskorú eset is, akik a visszatérés időpontjára már betöltötték 18-ik életévüket.

2013 óta a tanácsadó központ különös hangsúlyt fektet a sérülékeny hazatérőkre, főleg azokra, akiknek egészségügyi vagy pszichiátriai problémái vannak. Ezek a csoportok általában több tanácsadásra szorulnak, mivel szükségleteik összetettebbek, mint másoké.

Észrevételek

Annak ellenére, hogy a tanácsadó szeretne kezdeti reintegrációs támogatást is nyújtani a hazatérők számára, melyet az újrakezdéshez használhatnának fel a hazaérkezést követően, jelenleg a donorok korlátozzák ezt a lehetőséget. A hazatérőknek számlákkal kell bizonyítaniuk, hogy mire költötték el a megkapott forrásokat, azonban a tanácsadók inkább azt részesítenék előnyben, ha adhatnának nekik egy kezdeti támogatást, mely

segíthetné a hazatérőket a kezdeti időszakban, amikor főleg adminisztratív teendőkkel vannak elfoglalva és más költségeik is vannak (pl. étkezés) az új üzletük felállításán kívül.

Jó gyakorlatok

- A tanácsadói szolgáltatás mindig gyorsan reagál a hazatérők országainak változó helyzetére. Sosem egy országra fókuszálnak, hanem a hazatérők igényeihez alkalmazkodnak.
- Az URA 2-vel való együttműködés.

Menekültek Központi Hazatérési Tanácsadása (ZRB) Észak-Bajorországban⁴¹

A ZRB Nord egy NGO, mely segíti a menekültkérők hazatérését. A szervezet szerepe az AVRR-ban a hazatérés megszervezése és tanácsadás nyújtása a hazatérők számára azáltal, hogy támogatja őket döntéseik meghozatalában, távlati céljaik kialakításában (munka, család) és pénzügyi forrásokkal.

Az adatgyűjtés idején, a ZRB Nord projektjeit az Európai Visszatérési Alap és a bajor állam finanszírozza. A szervezet együttműködik az IOM Németországgal is, míg Koszovóban* az AWO-val dolgozik. A Pristinában dolgozó tanácsadók kapcsolatban állnak NGO-kal és szervezetekkel Koszovóban*.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

Az AVRR folyamatban, először konzultáció keretében ismertetik a reintegrációs lehetőségeket. A tanácsadók információkat adnak a jelenlegi helyzetről, nyelvtanulási lehetőségekről, egyéni esetekről, pszichológiai tanácsadásról és kísérői szolgáltatásokról. Általában 2-4 konzultációra kerül sor egyénenként: az esetek 10 százalékában a konzultáció telefonon keresztül történik, míg 90 százalékban személyes találkozásra kerül sor. A szervezet úgy véli, hogy pontos képe van a koszovói* helyzetről.

A szervezet abban az esetben nyújt reintegrációs asszisztenciát, amikor a hazatérőnek nem biztosított az anyagi háttere, de önkéntesen és tartósan haza kíván térni. A támogatást kisvállalkozás üzleti tervére, oktatásra/képzésre, munkaerőpiaci elhelyezkedésre, támogatott foglalkoztatásra, orvosi/fogászati szolgáltatásra, lakhatási támogatásra, pszichoszociális támogatásra, gyermeknevelési támogatásra, szükségletalapú támogatásra, alapvető termékek és szolgáltatások vásárlására (tömegközlekedésre, alapvető tételek vásárlására, élelmiszerekre, higiéniai kellékekre, tankönyvekre, stb.) lehet felhasználni. A támogatás mindig egyénre szabott, amelyet a

---

⁴¹ Zentrale Rückkehrberatung (ZRB) für Flüchtlinge in Nordbayern

szükségletek felmérése alapján határoznak meg. A hazatérést követően a tanácsadás és segítségnyújtás koszovói* tanácsadók segítségével folytatódik (AWO projekt), melyek otthonlátogatásokat is magukba foglalhatnak. A ZRB ezeken keresztül kap visszajelzést.

A kedvezményezettek összetételét illetően, kb. 20-30 koszovói* eset van évente. Minden koszovói* kedvezményezett jogosult reintegrációs segítségre, ameddig a források rendelkezésre állnak. A korcsoportok közti megoszlás nagyjából egyforma. A hazatérők egynegyede 18 év alatti. Főleg egyedülálló férfiak (60%), 35%-ban családok, és 5%-ban egyedülálló apák választják az önkéntes hazatérés lehetőségét. A bevándorlási statisztikák alapján 95%-uk kitoloncolása függőben van, 3%-a menekültkérelmező és 2%-uk szabálytalan migráns. Mindegyikük nyitott szálláson tartózkodik. 90% 6-12 hónapot töltött Németországban, 5% 1-6 hónapot, míg a maradék 5% 1-3 évig tartózkodott az országban.⁴²

Központi Hazatérési Tanácsadás (ZRB) Dél-Bajorországban⁴³

A ZRB Süd egy NGO, mely az önkéntes hazatérést tervező menekülteknek nyújt támogatást és tanácsadást. A tanácsadásnak nincs konkrét, előre meghatározott célkitűzése, hanem ez a hazatérőtől. A tanácsadó a hazatérővel közösen állítja össze a tanácsadást az ügyfél egyéni távlati céljainak figyelembevételével.

A projekt az EU (50%), az állam (szövetségi állam, Bundesland, helyi önkormányzatok) (40%) és az együttműködő partnerek (Caritas, Diakonie, Vörös Kereszt) által került finanszírozásra.

Németországban a ZRB a következő szervezetekkel és hálózatokkal működik együtt: a Micado Migrációs hálózattal, amely információt biztosít a származási országról és az ottani partnerszervezetekről; az IOM ZIRF Tanácsadói Projektjével, amely az egyéni egészségügyi, lakhatási és munkaerőpiaci kérdések megválaszolásában segít; a másik két (észak- és nyugat-bajorországi) ZRB-vel és a Melonettel, mely egészségügyi kíséretet biztosít.⁴⁴ Koszovóban* a ZRB a koszovói* AWO Nürnberggel működik együtt, mely segít a hazatérőknek kitölteni a reintegrációs támogatásra való jelentkezési lapot, támogatást nyújt üzletük finanszírozásában, a támogatások kifizetésében, az egészségügyi, lakhatási és munkakeresési kérdések megválaszolásában, valamint pszichológiai tanácsadást is nyújt.

---

⁴² A statisztikák a tanácsadók becslésein alapulnak.

⁴³ Zentrale Rückkehrberatung (ZRB) Südbayern

⁴⁴ A Melonet egy vállalkozás, amely a repülőúton világszerte kíséri az egészségügyi eseteket. A Melonet önkéntes hazatérők vagy külföldről hazatérő betegeknek kínálja a szolgáltatásait, de nem kíséri kitoloncolás alatt lévőköt.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

Amennyiben a hazatérő a tanácsadás után úgy dönt, hogy önként hazatér, akkor a tanácsadóval együtt szervezik meg a visszatérést. A tanácsadáson kívül pénzügyi és logisztikai segítséget is kapnak a hazautazáshoz és a németországi oktatásukhoz; esetenként kis üzleti támogatásokat is biztosít a szervezet.

Indulás előtti asszisztenciát és tanácsadást csak az irodában tart a szervezet. A tanácsadók rendszeres képzést kapnak, helyszíni látogatásokat szerveznek Koszovóba* és kapcsolatban állnak a regionális koordinátorokkal, valamint a helyi szintű adminisztrációval. A megbeszélés során a tanácsadó információt ad az AVRR programról, Koszovóról*, egészségügyi, illetve fogászati támogatásról (az orvosi költségek fedezésére szolgáló forrásokról) és pszichológiai segítségnyújtásról.

A szervezet reintegrációs támogatást is nyújt. További reintegrációs támogatás azonban nem áll rendelkezésre, abban az esetben, ha a hazatérő csak egy rövid időt töltött Németországban. A reintegráció maximális összege 3000 euró. Az összeg csak egyszer használható fel és a következő tevékenységeket fedezheti: üzleti terv, üzleti partnerség, oktatás/képzés, munkaerőpiaci elhelyezkedés, orvosi/fogászati szolgáltatás, lakhatási támogatás, pszichoszociális támogatás. A hazatérők kaphatnak készpénzt is vagy szükségletalapú támogatást alapvető termékek és szolgáltatások vásárlására (tömegközlekedésre, alapvető tételek vásárlására, élelmiszerekre, higiéniai kellékekre, tankönyvekre, stb.).

A szervezet úgy látja, hogy a reintegráció csak a kis üzleti támogatások esetében válik fenntarthatóvá, mert azok valódi segítséget nyújtanak a megélhetéshez. Mivel a származási ország helyzete befolyásolja a reintegrációs tervet, a projekt tervezet is módosítható. Az ügyfelek a terv jóváhagyását követően kevesebb mint 4 héten belül megkapják a támogatást. A nyomkövetés maximálisan két évig tart a származási országban működő szervezetek együttműködésével. A reintegrációs támogatások felhasználásának igazolása fényképekkel és számlákkal történik.

2013 során az AVRR projektben résztvevők 26%-a koszovói* állampolgár volt, összesen 32 fő; legtöbbjük 50 év alatti és többségük férfi (65%) volt. Ennek a csoportnak 50 százaléka volt családos, 35 százaléka egyedülálló férfi, 10 százaléka egyedülálló édesanya és 5 százaléka egyedülálló nő. Végzettségi szintek szempontjából 60%-uk fejezte be az általános iskolát, 10%-uk nem részesült formális oktatásban, 10%-uk járt szakközépiskolába, 5%-uk fejezte be a gimnáziumot és 15%-nak van felsőfokú diplomája. Mindegyikük menedékkérő státusszal rendelkezett Németországban. 60%-uk 6-12 hónapot töltött Németországban, 5 %-uk 1-6 hónapot, 10 %-uk több mint 11 évet, 15%-uk 1-3 évig tartózkodott az országban, míg a maradék 10% 4-11 évig. A szervezet sérülékeny visszatérőinek fele egészségügyi problémákkal küzdött, 5%-a pedig kísérő nélküli kiskorú volt.

Észrevételek

A pénzügyi források korlátozottsága ellenére a ZRB Süd az asszisztenciát hatékonynak találja. Azokban az esetekben, amikor az ügyfeleknek orvosi ellátásra van szükségük, ami nem tervezhető előre, a költségek általában magasabbak, ezenkívül a források sem elegendőek az összes kisvállalkozói támogatás kifizetésére, melyet a szervezet nyújtani szeretne.

Jó gyakorlatok

- Kisebb üzleti támogatás és oktatási intézkedések a munkahely-keresés megkönnyítésére.

Ajánlások

A fent felsorolt német szervezetek által kitöltött kérdívek összesítése alapján az alábbi ajánlások fogalmazhatók meg:

- Támogatni a munkakeresést és megkönnyíteni az elhelyezkedést, amennyire lehetséges.
- Figyelembe venni a gyermekek reintegrációs szükségleteit és képességeit. Néhány gyerek már külföldön született és nőtt fel és sok esetben még nem is járt Koszovóban*. Ezeknek a gyerekeknek valószínűleg nehézségeik lesznek majd az iskolai beilleszkedésben, illetve néhányuknak gondot okoz majd az albán nyelv is. Ezért szükségük lehet rendszeres konzultációkra, pszicho-szociális tanácsadásra vagy oktatási asszisztenciára is Koszovóban*. Megfontolandó lenne, egy külön gyermekek számára, a szüleiktől független reintegrációs támogatási terv elkészítése is.
- Pszichológiai tanácsadás nyújtása. Azok a hazatérők, akik valamely etnikai kisebbséghez tartoznak a származási országukban, gyakran más nehézségekkel küzdenek, mint a többi hazatérő. Míg a többieknek a nehéz gazdasági helyzettel kell szembenéznük, addig a kisebbségieknek főleg a családjaikon belüli körülmények elfogadása jelentenek gondot, mint pl. válás vagy különköltözés, kényszerházasság vagy házasságon kívül született gyermekek. Ezért fontos lenne a származási országokban élő családtagok bevonása a folyamatba, még a hazatérés előtt.
- Az információs technológiák nagyobb mértékű használata a visszajelzések begyűjtése és rendszerezése érdekében. Erre jó példa az Irakba történő hazatérési projektre kifejlesztett eset menedzsment rendszer, melyen keresztül a visszajelzések automatikusan megadásra kerülnek. Ezt a rendszert az Európai Technológia és Képzési Központ használta először Irakban, és melyet az AGEF

fejlesztett ki.⁴⁵ Az alkalmazás lehetővé teszi a származási országokban található partnerszervezetek számára, hogy betekintsenek a hazatérési tanácsadó központtól származó dokumentumokba, és további információkkal egészítsék ki azokat. Ezután a partnerszervezetek adatokat illeszthetnek be a kiadásokra, számlákra, fényképekre és utánkövetési látogatásokra vonatkozóan, melyek így mindig láthatóak lesznek a németországi tanácsadó központ számára, és ezáltal megkönnyítik az utánkövetési folyamatot.

További információ elérhető a <http://www.ccm-return.net/> címen.

- A tanácsadónak volt néhány olyan esetük is, ahol nem láttak semmi reintegrációs potenciált. Különösen azoknak a Koszovóból* származó kisebbségieknek nem volt sok esélyük a reintegrációra, akik sokat költöztek és hosszú időt töltöttek Koszovón* kívül. Ez különösen azokra a koszovói* nemzetiségűekre és etnikai kisebbségekre igaz, akik akkor hagyták el Koszovót*, amikor még Jugoszláviához tartozott. Ezeknek a családoknak nyelvi nehézségeik is vannak, és gyakran nem beszélnek albánul, így nyelvoktatásban is kellene részesülniük a hazatérésüket megelőzően. Egy jobb megoldás jelentene számukra egy humanitárius okokból megadott nagylelkűbb tartózkodási engedély.
- Javítani az elhelyezkedési kilátásokon és több munkalehetőséget teremteni. Sok ügyfél a magas munkanélküliség miatt hagyja el Koszovót*. Ha létezik bármilyen foglalkoztatási program a származási országban, akkor a hazatérőknek is részt kellene tudni venni ezekben.
- Forrásokat biztosítani a hazatérést követő kezdeti időszakban az alapköltségek finanszírozására, mint pl. élelmiszer, tömegközlekedés stb.
- Biztosítani, hogy a reintegrációs támogatás amennyire csak lehet rugalmas legyen. A valóság gyakran eltér attól, mint aminek látszik az előkészítés szakaszában.
- Nagyobb reintegrációs támogatások: a tanácsadók csak nagyon kis összegeket tudnak nyújtani a hazatérők számára. A támogatási összegek gyakran nem elegendőek arra, hogy sikeres vállalkozásba kezdjenek.
- A származási országok közigazgatási szervei által gyakorolt időbeli nyomást le kellene csökkenteni, és tanácsos lenne elegendő időt hagyni a hazatérés előkészítésére, ésszerű határokon belül.

---

⁴⁵ További információ ezen a linken érhető el: <http://www.agef.net>

2.3. Támogatott önkéntes hazatérés és reintegráció (AVRR) Magyarországon

Bevezetés a magyarországi AVRR-ba

Az IOM budapesti missziója az 1990-es évek közepe óta valósít meg AVRR programokat és más, ehhez kapcsolódó tevékenységeket⁴⁶ Magyarországon. Az elmúlt tíz évben ezek az Európai Visszatérési Alap által kerültek finanszírozásra, a Magyar Kormány társfinanszírozásával. A projektek a magyar Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal (BÁH) partnerségben kerülnek végrehajtásra.⁴⁷

A BÁH egy kormányzati intézmény, mely a menedékkérelmek adminisztrációjával, idegenrendészeti és állampolgársági ügyekkel foglalkozik. A Hivatal által működtetett befogadó létesítmények a menekültügyi vagy idegenrendészeti eljárás alatt álló ügyfelek számára biztosítanak szállást és ellátást az ország hat pontján. A BÁH számos, az Európai Visszatérési Alap által finanszírozott, AVRR-hoz kapcsolódó projektet hajtott végre: pl. tényfeltáró misszió Koszovóba*, melynek célja megfelelő országinformáció gyűjtése volt; projektek a balassagyarmati közösségi szálláson való pszicho-szociális asszisztencia nyújtására, beleértve a hazatérési tanácsadást és orvosi ellátást; és tapasztalatcsere Svédországgal, melynek célja az önkéntes hazatérést elősegítő eszközök, különösen tekintettel a kommunikációs eszközökre, tanulmányozása volt.

Az AVRR projektre való jelentkezéseket a BÁH dolgozza fel és a jogosult kedvezményezetteket az IOM-hez továbbítja. Az elindulás előtti tanácsadást az IOM Budapest és a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület nyújtja. A hazatérést az IOM Budapest szervezi meg a BÁH-al és az érintett IOM irodákkal együttműködésben. Amikor az IOM kísérő nélküli kiskorúak számára nyújt hazatérési asszisztenciát, különböző gyermekvédelmi létesítményekkel és Budapest V. kerületének Gyámhivatalával is együttműködik.

A reintegrációs asszisztenciát az IOM Budapest koordinálja, míg a közvetlen asszisztenciát a különböző származási országokban található IOM irodák nyújtják. Az összes eddigi IOM Budapest által végrehajtott AVR projekt során több mint 8000 személy részesült a származási országába történő hazatéréséhez szükséges támogatásban. 2006 – a reintegrációs komponens bevezetése – óta több mint 200 kedvezményezett kapott reintegrációs asszisztenciát a különböző magyarországi AVRR

---

⁴⁶ AVRR-hoz kapcsolódó kutatási projektek, tájékoztató projektek, kapacitás-bővítő projektek stb.

⁴⁷ A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) Idegenrendészeti Igazgatósága a hazatérési folyamatok koordinációjáért felelős, ideértve a kényszer alatti és önkéntes hazatéréseket.

programok keretein belül.

Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) Budapest

Az IOM az AVRR alábbi három fázisában vesz részt:

Elindulás előtt:

- Tájékoztatás, információ és tanácsadás
- Utazás előkészítése (útlevelek, vízum/pecsétek intézése, kíséret, szállás, orvosi segítségnyújtás)

Hazatérés:

- Utazással kapcsolatos ügyintézés (jegyek/csomagok)
- A reintegrációs támogatás/költőpénz kifizetése
- Tranzit asszisztencia

Hazaérkezés után:

- Fogadás, információ és tanácsadás
- Reintegrációs támogatás
- Értékelés és utánkövetés

A kedvezményezettje összetétele

A magyarországi AVRR esetek 70-80%-át a Koszovóba* utazó támogatott önkéntes hazatérők teszik ki. A jelenlegi általános AVRR program keretében 450 személy IOM általi támogatott hazatérésére van lehetőség.

Az IOM Budapest AVRR ügyfeleinek a többsége továbbra is Koszovóból* származó, 20 és 35 év közötti férfi (egyedülálló). A Magyarországra érkező koszvói* roma családok számában az utóbbi hónapokban növekedés volt megfigyelhető. A magyarországi őrzött szállásokon illetve befogadó központokban tett tájékoztató látogatások során megfigyelhető volt az is, hogy többségük a munkalehetőségek, a lakhatás valamint az orvosi ellátás hiányát említik arra vonatkozóan okként, hogy miért hagyták el Koszovót* és adtak be menekültkérelmet.

Az IOM Budapest jó munkakapcsolatot alakított ki az IOM pristinai missziójával is. Az IOM Pristina munkatársai asszisztenciát nyújtanak a Magyarországról érkező hazatérők esetében, érkezési asszisztenciát, hazaérkezés utáni tanácsadást a reintegrációval és a reintegrációs támogatások elköltésével kapcsolatban. Ezenkívül az IOM Budapest együttműködik még a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesülettel is, amely magyarországi NGO-ként különböző szolgáltatásokkal segíti a migránsokat azáltal, hogy felveszi a kapcsolatot és segíti a potenciális hazatérőket.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

Az IOM Budapest Koszovóval* kapcsolatos AVRR projektjei az Európai Visszatérési Alap 2013-as nemzeti allokációjából vannak finanszírozva, melyet Magyarország Belügyminisztériuma folyósít, mint donorszervezet. Az IOM Budapest AVRR projektjének juttatott összeg nagysága a különös gonddal kifejlesztett projekt költségvetéseken alapszik, melyek figyelembe veszik az összes költséget, melyre a projekt komponenseinek végrehajtásához szükség van.

A jelenlegi projektek a korábbi AVRR projektek folytatásai, felhasználva a már kifejlesztett eljárásrendeket és hasonló végrehajtási mintákat követve. 2009 óta folyamatosan további elemekkel bővültek a Magyarországi AVRR projektek. Az AVRR program folyamatosan formálódott az összegyűlt tapasztalatok és levont tanulságok, valamint a donor (Belügyminisztérium) elvárásai alapján. Mint ilyen, egy külön Koszovó* specifikus AVRR projekt indult el és 2014-től kezdve tartalmaz egy kibővített reintegrációs komponens is, tanácsadás és egyénre szabott reintegrációs tevékenységek formájában, ezáltal egy komplex reintegrációs csomagot kínálva. A reintegrációs komponens annak érdekében került kibővítésre, hogy elősegítse a kedvezményezettek fenntartható hazatérését és reintegrációját.

Önkéntes Hazatérő és Reintegráció Program Migránsoknak

Az Önkéntes Hazatérő és Reintegrációs Program Migránsoknak célja, hogy megkönnyítse az önkéntes és rendezett hazatérést, valamint elősegítse a hazatérés fenntarthatóságát 450 a következő célcsoportba tartozó fő számára: menedékkérő; oltalmazott; menedékes; azon harmadik országbeli állampolgár, aki nem, vagy már nem teljesíti a tagállamba történő belépés és tartózkodás feltételeit, és aki az adott tagállam területének elhagyására vonatkozó kötelezettségével összhangban az önkéntes hazatérés lehetőségével él illetve hozzájáruljon a hazatérés fenntarthatóságához. A projekt két komponensből áll: 1.) A hazatérés műveleti komponense, amelynek keretében a kedvezményezettek asszisztenciát kapnak az önkéntes hazatérésük megszervezéséhez (utazási iratok, utazási jegyek és utasbiztosítás beszerzése; indulási, tranzit és érkezési asszisztencia nyújtása, stb.) és 2.) egy továbbfejlesztett reintegrációs komponens, amely arra fókuszál, hogy a hazatérők számára a származási/hazatérési országukban asszisztenciát nyújtson a reintegrációs lehetőségek keresésében és támogatásában annak érdekében, hogy elősegítsék a hazatérés hosszútávú fenntarthatóságát. Ezenkívül, az indulást megelőzően, 500 euró összegű készpénz juttatásban is részesülnek azon kedvezményezettek, akik rászorulónak minősülnek az 575/2007/EK határozat 5. cikke 2. szakasza értelmében, ideértve a kísérelő nélküli kiskorúakat is.⁴⁸ A hazatérési asszisztencia a Koszovóba* hazatérők számára ennek a

---

⁴⁸ A „rászoruló személyek” kategóriájába tartoznak: a kiskorúak, a kísérelő nélküli kiskorúak, a fogyatékkal élő személyek, az időskorúak, a terhes nők, a kisgyermekes egyedülálló szülők, valamint a kínzást, nemi erőszakot vagy a pszichológiai, fizikai vagy szexuális erőszak egyéb súlyos formáit elszenvedett személyek.

programnak a keretein belül kerül biztosításra.

Információs Program Migránsoknak Önkéntes Hazatérésről

A projekt célja megkönnyíteni az önkéntes és rendezett hazatérést a jogosult harmadik országbeli állampolgárok részére azáltal, hogy naprakész és megbízható információkat nyújt az IOM Budapest által végrehajtott támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs programról. Az információk a potenciális kedvezményezettek számára különböző csatornákon keresztül jutnak el, mint a továbbfejlesztett telefonos hotline szolgáltatás vagy az erre a célra létrehozott honlap, illetve nyomtatott és elektronikus tájékoztató anyagok segítségével. Annak ellenére, hogy az IOM fizikailag nincs jelen a különböző magyarországi létesítményekben, a munkatársai által a befogadó állomásokra, menekültügyi őrzött szállásokra, idegenrendészeti őrzött szállásokra és közösségi szállásokra tett látogatások alkalmával tájékoztatást nyújt az IOM irányelveivel összhangban. A tájékoztató látogatások száma a Magyar Kormányval folytatott egyeztetések alapján kerül meghatározásra.

A projektnek négy fő komponense van: i.) egy figyelemfelhívó kampány, amely a kedvezményezetteket célozza meg a támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációról nyújtott általános információkkal (plakátok, szórólapok, jelentkezési űrlapok), beleértve a jelentkezés módjának ismertetését illetve a programban való részvétellel járó előnyöket; ii.) egy dedikált, többnyelvű hotline szolgáltatás, amely elérhetővé vált urdu, fárszi és francia nyelveken is; iii.) egy továbbfejlesztett, többnyelvű honlap, mely a kedvezményezetteknek nyújt segítséget, hogy a hazautazásukkal kapcsolatos döntés meghozatalához megfelelő információk álljanak rendelkezésükre; iv.) tájékoztató látogatások az IOM munkatársai részéről a különböző létesítményekbe annak érdekében, hogy felhívják a létesítmények munkatársainak és az őrizetbe vettek figyelmét az AVRR programra valamint egyéni konzultációkat és tájékoztató beszélgetéseket tartsanak az érdeklődő migránsok számára.

Amennyiben szükség van rá, az IOM budapesti irodájában is kaphatnak konzultációt a potenciális hazatérők. Az elindulás előtti konzultációkon kívül, az IOM a származási országokban is nyújt tanácsadást a reintegrációs asszisztenciával kapcsolatban. A különböző AVRR projekteken dolgozó IOM munkatársak rendszeres tájékoztatást kapnak a programmal kapcsolatos fejlesztésekről.

Komplex Reintegrációs Támogatás Koszovói Hazatérőknek (ENSZ BT 1244)

Amint az már említésre került, tekintettel a Magyarországról Koszovóba* történő önkéntes hazatérések nagy számára és arra, hogy Magyarország az egyike a fő hazatérési országoknak a koszovóiak* körében, szükségesnek tűnt egy olyan

reintegrációs asszisztenciát nyújtó projekt kifejlesztése, mely kifejezetten a Magyarországról hazatérő koszovóiakra* fókuszál⁴⁹.

A projekt három nagy tevékenységet ölel fel:

- 1.) Reintegrációs tanácsadás, mely segít a kedvezményezettek számára, hogy megtalálják a legjobb opciót a jövedelemtermelésre Koszovóban*, figyelembe véve a képzettségüket, tapasztalatukat valamint a helyi gazdasági körülményeket.
- 2.) A kedvezményezetteknek el kell készíteniük és benyújtaniuk egy reintegrációs tervet, melynek két különálló része van. A jövedelemtermelő komponensben a pályázó több opció közül választhat, mint üzleti start-up, üzleti partnerség, jövedelemkiegészítés, munkahelyi továbbképzés és szakképzés vagy nyelvi képzés. A szükséglet alapú komponensben a kedvezményezett a saját igényeire fókuszálhat, mint pl. gyermekgondozás, orvosi ellátás/kezelés, közlekedés, szállás és adminisztratív támogatás.
- 3.) A projektnek része a reintegrációs támogatásról készült átfogó értékelés is. A reintegrációs támogatás kedvezményezettjei egy kérdőív kitöltésén keresztül osztják meg tapasztalataikat. Az értékelés célja, hogy lemérje a kapott reintegrációs támogatással kapcsolatos elégedettség szintjét illetve hatását arra nézve, hogy a Koszovóba* történő hazatérést követően generál-e a megélhetéshez elegendő bevételt a hazatérők és családjaik számára.

A pénzügyi források szűkössége miatt a reintegrációs asszisztencia csak korlátozott számú jelentkező részére nyújtható. A reintegrációs asszisztenciát az összes támogatott önkéntes hazatérő 15%-a kap (50 támogatás 3000 euró értékig terjedően). A támogatás csak azok számára kerülhet folyósításra, akik elkészítettek és benyújtottak egy reintegrációs tervet. Ezt követően a hazatérési ország IOM missziója által elkészített értékelések alapján az IOM Budapest választja ki a legjobb reintegrációs terveket, amelyek támogatást kapnak. Rendkívül fontos, hogy a kedvezményezett reintegrációs asszisztenciára történő pályázata megalapozott, megvalósítható és fenntartható legyen. Egy kedvezményezett csak egyszer jelentkezhet reintegrációs támogatásra egy projekten belül.

Jó gyakorlatok

- Jó együttműködés az IOM Pristinával. A tanácsadók segítik a hazatérőket az üzleti támogatásokra való pályázásban. A pályázatok száma nőtt.
- A reintegrációs támogatás elnyerése jelentkezéshez kötött (nem automatikus jár)
- A reintegrációs támogatást rugalmasabban lehet felhasználni jövedelemtermelő céllal.
- Az elindulás előtti készpénzes támogatás automatikus és felhasználható a

---

⁴⁹ Mint a korábbi évek során, a hazatérési komponens (utazási intézkedések, elindulási, tranzit és érkezési asszisztencia, további szállítás stb.) továbbra is az Önkéntes Hazatérő és Reintegrációs Program Migránsoknak (fent) keretében kerül végrehajtásra.

- szükséges kezdeti költségekre.
- 500 eurós készpénzes támogatás a rászoruló eseteknek.
  - Elindulás előtti és érkezés utáni reintegrációs tanácsadás nyújtása az ügyfelek részére.

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A Menedék Alapítvány a Magyarországon tartózkodó menekültek és migránsok társadalmi és kulturális integrációjával foglalkozik. Az alapítvány az idegenrendészeti őrzött szállásokon is jelen van, ahol pszicho-szociális gondozást és pszichológiai támogatást valamint hazatérési tanácsadást kínál.

Az AVR és reintegrációs asszisztencia programokat illetően, a Menedék hazatérési tanácsadást biztosít, segít a migránsok adminisztratív ügyeinek intézésében és elősegíti a migránsok családjain belüli kommunikációt. A hazatérésre vonatkozó szándék esetében, segíti az egyéneket a hazatérésük megtervezésében, berendezési tárgyaik/eszközeik költségeinek kalkulálásában, bérleti díjakkal kapcsolatban, adóügyekben stb. Ezenfelül adatokat gyűjt adókkal, ÁFA-val, integrációs ügyekkel és reintegrációs lehetőségekkel kapcsolatosan. A Menedék együttműködik az IOM-el Budapesten és Pristinában is. A hazatérési tanácsadás finanszírozása kizárólag az Európai Visszatérési Alapra támaszkodik (100%), azonban a Menedék a projektjavaslatokat az Országos Rendőr-főkapitánysággal közösen nyújtja be. A finanszírozás mértékét illetően, az alapítvány a források mennyiségét a tevékenységei ellátásához megfelelőnek tartja.

Támogatott önkéntes hazatérési és reintegrációs program Koszovóba*

A szervezet az alábbi asszisztenciát nyújtja a Koszovóba* hazatérők részére: az AVRR népszerűsítése, AVRR tanácsadási szolgáltatások, orvosi vizsgálatok/szolgáltatások, pszicho-szociális támogatás, akárcsak egyéb szolgáltatások, mint a közösségi programok, a számítógépes ismeretek és kommunikációs készségek fejlesztése, kézműves tanfolyamok és (angol és német) nyelvtanfolyamok szervezése. A szervezet AVRR projektjeiben résztvevők számát illetően nincsen felső határ.

Tanácsadás

A hazatérés előtti konzultáció elérhető bárki számára, amelyek szemtől szemben zajlanak a nyitott és zárt létesítményekben. A konzultációk száma azonban nagyrészt a migránsok nyelvtudásától függ. A konzultációk során, az AVRR programmal és a reintegrációs támogatással valamint a pszichológiai és orvosi/fogorvosi asszisztenciával kapcsolatos általános tudnivalók hangzanak el.

A tanácsadók havi szupervízióban részesülnek és az IOM is évente képzést tart számukra, ezen kívül a különböző eseteket havi rendszerességgel is átbeszélik. A szemtől szemben zajló konzultációknak köszönhetően a szervezet úgy látja, hogy a tanácsadóknak pontos rálátása van a hazatérők helyzetére.

Mivel a konzultációk az őrzött létesítményekben zajlanak, nem könnyű javítani a hazatérés előtti asszisztencia minőségén, habár a hazatérés vagy a hazatérésre vonatkozó kérvény elfogadási időpontjának ismerete segítségül szolgálhat a fejlesztésben.

A Menedék nem nyújt reintegrációs asszisztenciát és nem követi nyomon az eseteket a hazatérést követően.

A demográfiai összetételt tekintve, a résztvevők nagyjából 80%-a 18 és 30 év közötti, míg a többiek a 30-50 év közöttiek csoportjába tartoznak. Jelenleg, az 50 év feletti hazatérők száma minimális, azonban a trendek azt mutatják, hogy számuk növekszik. Az összes hazatérő egyedülálló, irreguláris migráns férfi, akik 1-6 hónapot töltöttek a célországban a hazatérést megelőzően. Nagyjából 70%-uk állítja, hogy van családjuk otthon. Nagy részüknek nincsen formális képzettsége. Az egészségügyi gondokkal (PTSD és krónikus betegségek) küzdő sérülékeny hazatérők a szervezet eseteinek 5%-át alkotják.

A kedvezményezettek nagy részének nincsenek megélhetési lehetőségei Koszovóban* és a munkalehetőségek hiányát említik a migrációjuk fő kiváltó okaként. Sokan szeretnék tartósan elhagyni Koszovót*. A bevételi források hiányán kívül, a szervezett bűnözéstől való félelem is egyre gyakoribb jelenséggé kezd válni. A hazatérők 1-2%-a nem szeretné újból elhagyni az országot.

A szervezet megjegyzi, hogy az egyéni kilátások és az anyagi helyzet azok a fő tényezők, melyek hatással vannak a hazatérés fenntarthatóságára.

Ajánlások

A magyar szervezetek által a kérdőívben megadott válaszok alapján, az alábbi általános ajánlások kerültek megállapításra az AVRR fejlesztésére vonatkozóan:

- A különböző szereplők reintegrációs asszisztenciára irányuló erőfeszítéseit jobban össze kellene hangolni, mind a projektfejlesztés, mind a projekt végrehajtásának szakaszában.
- Több elindulás előtti tanácsadásra lenne szükség az utazást megelőzően, ami lehetővé tenné mind a potenciális hazatérő, mind a szolgáltatást nyújtók

számára, hogy felkészüljenek a hazatérésre és a reintegrációra; hasznos lenne az egyéni szükségletek elindulás előtti, személyre szabott felmérése.

- Rugalmas és személyre szabott reintegrációs asszisztenciára lenne szükség. A szükségletek felmérése minden esetben szükséges lenne.
- A reintegrációs asszisztenciát a hazatérők nagyobb aránya számára kellene elérhetővé tenni.
- Hosszútávú, finanszírozott, támogatott képzések nyújtása, különösen szakképzések, amelyek szerződéses keretben történnek (így biztosítva a hazatérők együttműködését a képzés teljes időtartamára nézve)
- Több munkalehetőség biztosítása.

3. fejezet: A pristinai nemzetközi konferencia megállapításai

2014. október 28-29-én nemzetközi konferencia került megszervezésre Pristinában, annak érdekében, hogy a három érintett EU tagállamból és Koszovóból* érkező résztvevők lehetőséget kapjanak a hazatérők indulás előtti felkészítésével, illetve az érkezésük után biztosított szolgáltatásokkal kapcsolatos problémák megvitatására, a tapasztalatok és jó gyakorlatok bemutatására, illetve ajánlások megfogalmazására.⁵⁰ A konferencia nemcsak arra szolgált jó lehetőségként, hogy a résztvevők bemutassák véleményüket és tevékenységüket, hanem arra is, hogy azokat megvitassák, és egymástól visszajelzéseket kapjanak. Annak érdekében, hogy a különböző háttérrel és AVRR szereppel rendelkező résztvevők tapasztalatait ajánlásokká alakítsák, az előadások túl műhelybeszélgetésekre is sor került. Az egyik műhelybeszélgetés az indulás előtti előkészületekkel, a másik a hazatérőknek a Koszovóba* történő megérkezésük utáni segítségnyújtással foglalkozott. Az alábbiakban összefoglaljuk a konferencia plenáris ülése, illetve a műhelybeszélgetések során elhangzott legfontosabb kihívásokat, tapasztalatokat, és a reintegráció fenntarthatóságát növelni hivatott ajánlásokat.

A visszatérés és a reintegráció kihívásai

Sok hazatérő egészségügyi és mentális problémákkal küzd, ami megnehezíti az utazást. Azon hazatérőknek, akik visszatérés előtt őrizetben vannak (Magyarország esetében a többség) a környezet is stresszes helyzetet teremt. Az őrizetben lévő migránsok gyakran szenvednek elszigeteltségtől és információ hiánytól, gyakran panaszkodnak a rossz étkeztetésre vagy élelmiszerhiányra, ami később fizikai és mentális problémákhoz vezethet. Őrizetben az információhoz való hozzáférés hiánya (részben a nyelvi és kulturális akadályok miatt) frusztrációt és nagy stresszt okoz. Ebben a környezetben nyilvánvalóan nehéz a visszatérők számára, hogy a hazautazásukat nyugodt és reális módon megtervezzék.

A visszatérést megelőzően az egyik fő probléma az irreális elvárás és a téves információ a hazatérésről és a visszatérőknek rendelkezésre álló reintegrációs támogatásról. Őrizetben ezt gyakran súlyosbítják a pletykák, a többi fogvatartottaktól kapott ellenőrizhetetlen és gyakran félrevezető információk.

A legnyilvánvalóbb kihívás a visszatérés és a reintegráció fenntarthatóságát illetően, hogy a hazatérés egy olyan országba történik, amely nagy gazdasági bizonytalansággal küzd. Ez kifejezetten igaz azok esetében, akik nem tudtak a célországban munkát vállalni

---

⁵⁰ Az esemény napirendje a II. Mellékletben található.

és megtakarításra szert tenni. Az időkénszer – amit a célországok hatóságai és gyakran a visszatérők azon kívánsága, hogy a lehető leghamarabb térjenek haza okoz - szintén korlátozza a támogatás nyújtókat abban, hogy elegendő segítséget adjanak a hazatérés előkészítésében, különösen azok esetében, akik hosszú időt töltöttek Koszovótól* távol. Ezenkívül a koszovói* reintegrációs erőfeszítések érdekeltjeinek sincs elég ideje arra, hogy megfelelő értékelést készítsen az esetről és módosítsa a reintegrációs segítséget, amennyiben ez szükségeltetik. A gyermekek, mint sérülékeny csoportba tartozók, általában nehézségekkel állnak szemben. Mikor megszületik a döntés, hogy egy gyermeket hazautaztatnak, a gyermeket nem mindig szokták megkérdezni, hogy hogyan érzik magukat ezzel kapcsolatban. Néha a szülők hozzák meg a döntést annélkül, hogy annak minden, a gyermekre ható következményét figyelembe vennék. Amikor a hazatérés az iskolaév közben történik, az gyakran negatív hatással van a reintegrációra. **Ezért elegendő időt kell szánni a hazatérés előkészítésére.**

Azok a gyermekek, akik a „származási országukba” térnek vissza, erősen sérülékeny csoportot alkotnak. Sok gyermek a fogadó, vagy tranzit országban született, vagy fiatal korban hagyták el származási országukat. Ennek következtében sokuk nem beszél albánul, ami nagy akadályt jelent a reintegráció során. Ezért kell az első visszatérési tanácsadás során az összes családtag nyelvtudását azonosítani. Ideális esetben a nyelvi akadályokkal rendelkező gyermekeknek már a hazatérés előtt a fogadó országban részt kell venniük nyelvórákon. Ez nem mindig lehetséges az időkorlát miatt, ezért a hazatérési tanácsadóknak be kell iratni a gyermekeket a származási országban nyelvórákra, hogy a hazatérést követően azonnal el tudják kezdeni a nyelvtanulást. Az állam által biztosított nyelviskolákkal vagy nyelvórákkal való kapcsolattartás döntő fontosságú.

Egy általános ajánlás, amit egyöntetűen felismertek a munkacsoportokban az volt, hogy a gyermekes családokat mindig az oktatási ciklus végén utazzassák haza. Bár egyes esetekben ez nem lehetséges, a hazatérési tanácsadók mindig hangsúlyozzák az iskolaév befejezésének fontosságát, hogy elkerüljék a gyermek életének további gyökeres felforgatását. Ezt az üzenetet, ami mind az önkéntes, mind a kényszerített hazatérésekre vonatkozik, a kormányok felé is továbbítani szükséges. Sok hazatérő gyermek nem jár iskolába. Ez a probléma részben abból adódik, hogy sok esetben a hazautazás az iskolaév közben történik meg, melynek következtében a gyermeknek évet kell ismételnie. **Fontos lenne ezt figyelembe venni, amikor a visszatérés idejéről döntenek.**

A hazatérési tanácsadók gyakran széleskörű és jelentős felelősséggel rendelkeznek, amikor gyermekes családoknak adnak tanácsot. A szülők figyelmét fel kell hívni gyermekeik helyzetére és meg kell kapniuk a visszatérés előkészítésével, valamint a gyermekek reintegrációjával kapcsolatos további információkat. A gyermekeknek egészségügyi kivizsgáláson kell átesniük, hogy bármilyen lappangó betegséget megérkezésük után azonnal kezelni tudjanak és a származási országban a gyermekorvost/szakorvost előzetesen tudják értesíteni. Továbbá a szülők figyelmét fel kell hívni azon dokumentumokra, amelyek kötelezőek az iskolába való beiratkozáshoz,

hogy – amennyiben szükséges – elegendő idejük legyen azok összegyűjtésére, előkészítésére, vagy hitelesített fordíttatására. Egyes esetekben ajánlatos lenne még a hazatérést megelőzően jelentkezni a származási országban található iskolába. Ezenkívül a résztvevők elismerték, hogy szükséges lenne lehetőséget biztosítani a gyermekek társadalomba való beilleszkedéséhez. **A Koszovóba* visszatérő gyerekeket össze kell hozni azokkal, akik egész életükben Koszovóban* éltek; kulturális vagy egyéb rendezvényeket (pl. sport események, stb.) fel lehet használni a társadalmi integrációjuk elősegítése érdekében.**

Annak érdekében, hogy **reagáljanak a hazatérők egészségügyi problémáira**, minden hazatérőnek önkéntes alapon visszatérés előtt át kellene esnie egy egészségügyi szűrésen. A korábban nem észlelt, potenciális betegségeket azonnal lehetne kezelni és a származási országban a megfelelő kezelést előre le lehetne szervezni. Miközben a koszovói* hatóságok információt adhatnak az egészségügyi rendszerről, kórházakról, az egészségügyi központok és az egészségbiztosítási szervek településenkénti elérhetőségeiről, a hazatérési tanácsadók felvehetik a kapcsolatot konkrét egészségügyi intézményekkel, hogy a hazatérő egészségügyi problémáiról közösen dolgozzanak ki egy kezelési tervet.

Emellett a résztvevők azt javasolták, hogy az alapvető gyógyszereket az ország egész területén megtalálható egészségügyi központokban és klinikákban biztosítsák (ami jelenleg nem így történik). Az alapvető gyógyszerek listáját a Koszovói Egészségügyi Minisztérium rendszeresen publikálja.

Gyakran előfordul, hogy a rendelkezésre álló támogatás nem a hazatérők egyéni helyzetét célozza, hanem „univerzális” megközelítést alkalmaznak, ami nem képes az egyéni igényeket kezelni. Támogatást gyakran nem biztosítanak hosszútávra, amely a család gazdasági stabilitását elősegítené. Másrészről pedig a hazatérés utáni sürgősségi intézkedés (pl. élelmiszer, stb.) is hiányzik, különösen azok számára, akik a 2010. július 28-i határidő után hagyták el Koszovót*.⁵¹

Széles körben támogatott ötlet volt, hogy a reintegrációs támogatást minden hazatérő egyéni helyzetének figyelembevételével tervezzék. A workshop résztvevői kiemelték, hogy szükség lenne arra, hogy a reintegrációs csomagok finanszírozása elég jelentős legyen ahhoz, hogy változást érjenek el, figyelembe véve Koszovó* gazdasági helyzetét.

A további ajánlások kitértek még a **releváns és személyre szabott hazatérés és reintegrációról szóló információk gyűjtésére és terjesztésére**, különös tekintettel a gyermekes családok reintegrációjára. Az ilyen vállalkozás személyes alapon működne és biztosítaná a hazatérőknek a releváns és személyre szabott információkat. Egy

---

⁵¹ Csak azok a személyek, akik 2010- július 28-a előtt hagyták el Koszovót* és egy bizonyos határidőn belül benyújtották a kérelmet jogosultak kedvezményekre a Koszovói Kormány Reintegrációs Alapjából, amely rendkívüli segínyt nyújt a hazatérőknek.

példaértékű projekt már működik Németországban, az IOM Németország és a német Szövetségi Menekültügyi és Migrációs Hivatal közös szervezésében. A „ZIRF-Tanácsadás” (ZIRF-Counselling) projekt keretében a hazatérési tanácsadók személyes kérdéseket küldhetnek az IOM-nek Koszovóról* és önkormányzatokról, olyan témákban, mint az egészségügy, a lakhatás, a munkaerőpiac, a szociális problémák, sérülékeny csoportok vagy a közigazgatás. Az IOM pedig összegyűjti a származási országról kért adatokat, majd megválaszolja a hazatérési tanácsadók kérdéseit. A tanácsadók így ügyfeleik egyéni helyzete alapján adhatnak tanácsot, annak érdekében, hogy megfelelően felkészülhessenek a hazatérésre. Ebből következik a munkacsoport azon ajánlása, hogy más célországokban is működtessenek hasonló projekteket, annak érdekében, hogy nagyobb számú hazatérőt tudjanak támogatni.

Nem minden információ releváns azon hazatérők számára, akik csak rövid ideig voltak távol Koszovótól*, mivel az ő igényeik eltérnek a hosszú ideje külföldön tartózkodókéétól.

A Koszovóról* szükséges információk tartalmazhatják a szociális rendszerről szóló információkat, beleértve információt a kapcsolatokról és a jelentkezéshez szükséges dokumentumokról; az oktatási lehetőségekről szóló információkat, beleértve a jelentkezési folyamatokat; információt az első kapcsolatfelvételtől és a hazatérők fogadásáról a reptéren, beleértve információt a célközségükben található kapcsolattartó személyről; információt civil szervezetekről, reintegrációs projektekről és végső soron információt a munkaerő-piacról, amely ideális esetben tartalmazza az aktuális trendeket, képzési lehetőségeket és állásajánlatokat.

Amellett, hogy a hazatérő egyének és családok igényeihez kell igazítani a hazatérést támogató rendszereket, azt is hangsúlyozták, hogy a jelenlegi reintegrációs megközelítések gyakran pusztán a hazatérőkre fókuszálnak; azonban **a helyi lakosság igényeivel is foglalkozni kell**, hogy elkerüljék a hátrányos megkülönböztetést azoknál, akik még sohasem hagyták el Koszovót*.

Minden résztvevő egyetértett abban, hogy az információmegosztás a Koszovóba* való visszatérés utáni támogatás létfontosságú eleme. Az első lépés azonban az lenne, hogy megfelelő információ álljon rendelkezésre. Ezért azt is javasolják, hogy a **monitoring időszakot a jelenlegi két évről meg kellene hosszabbítani**. Ez biztosítaná az átfogóbb visszajelzést és lehetővé tenné a szakembereknek, hogy jobban felmérjék a visszatérés fenntarthatóságát, amikor tervezik és finomítják a reintegrációs programokat.

Döntő kérdés, amit a civil szervezetek és a szociális munkások nem tudnak kezelni, a taszító-erő, amely a Koszovóból* való kivándorlást okozza a különféle célországokba. Ennek megoldása a származási és célországok kormányainak közös feladata. A Koszovó* és a célországok közötti kétoldalú egyezmények hozzájárulhatnak a probléma megoldásához. Ez tartalmazhat kereskedelmi egyezményt a célországok és Koszovó* között, amely vonzaná a célországok beruházásait. Sőt, üzleti lehetőségek, mint például a célországokban a szezonális munkaerő - mint a menedékkérelem alternatívája - megnyithatja a szabályos migráció csatornáit. Kétoldalú diákcserék, ösztöndíjak, vagy

más lehetőségek a koszovói* diákoknak hasonló eredményt hoznának egy adott célcsoportban, sőt, pozitív hatással lehetnének a származási országbeliek iskolai képzettségére. Ezért tehát javasolt, hogy a **migráció legális csatornái megnyíljanak és a lehető legnagyobb mértékben bontsák le a kereskedelmi akadályokat.**

A reintegrációs stratégiák és programok fejlesztése közti koordináció és együttműködés javítása egy nagyon fontos ajánlásként jelent meg. Annak érdekében, hogy javítani lehessen a releváns szereplők közti koordinációt, egy átfogó koordinációs hálózatot kellene felállítani és megfelelően igazgatni. Bár ilyen jellegű hálózatok bizonyos szinten léteznek a felelős hatóságok körében, azt javasolják, hogy a hálózatot terjesszék ki más szereplőkre is, akik általában nem (kizárólag) hazatérőkkel foglalkoznak, de akiknek a tevékenysége (vagy annak hiánya) fontos hatást gyakorol a visszatérők jólétére. Ennek a hálózatnak össze kellene fognia az érdekelt feleket Koszovóban* és a célországokban is és ki kellene terjednie a minisztériumokon keresztül a magánvállalatokon át, különböző egyéb területekre (pl. egészségügy, lakhatás, stb.). Annak fényében, hogy a gazdasági helyzet és a munkalehetőség hiánya volt a legfontosabb oka a koszovói* állampolgárok országukból való elvándorlásának, **speciális figyelmet kellene fordítani a magánszektorral való partnerségre is.**

A konferencián résztvevők azt ajánlották, hogy legalább éves szinten találkozókat kellene tartani, például konferenciák formájában, hogy az információ és a jó gyakorlatok cseréje, valamint a közös fellépések megvalósuljanak.

Az ilyen jellegű találkozókra kívül, hangsúlyozták még az információcserét, és minden érdekeltet felszólítottak arra, hogy aktívabban osszák meg egymással ötleteiket és terveiket a reintegrációs kezdeményezések kidolgozása és végrehajtása vonatkozásában. Ezt elsősorban azon EU tagállamoknak kell különösen komolyan venniük, akik Koszovóban* szeretnék tevékenységet folytatni. Azt is kiemelték, hogy szükséges lenne, hogy minden esetben csatlakozzanak a felelős nemzeti szereplők annak érdekében, hogy elkerüljék az átfedéseket és a redundanciákat és olyan intézkedéseket azonosítsanak, amelyek megfelelnek a visszatérők igényeinek.

Az információ megosztásának elterjedésével az Európai Bizottság szintjén és az EU tagállamok között több közös program indulhat el, ami a mai napig korlátozottan valósul csak meg. A különböző EU tagállamok tevékenységei frusztrációt és ellenérzéseket válthatnak ki mind a visszatérők, mind a Koszovóban* segítséget nyújtók körében.

4. fejezet: Ajánlások a Koszovóba* hazatérők reintegrációs asszisztenciájának fejlesztésére

Az alábbi ajánlások a konferencián lezajlott beszélgetések és a célországok legfontosabb AVRR szereplői által kitöltött, a 2. fejezetben részletesen kifejtett, kérdőíves vizsgálat alapján kerültek megfogalmazásra. A javaslatok a magyarországi, ausztriai, németországi és koszovói* érintett szereplők és szakértők számára kíván olyan megfontolásokra rámutatni, amelyeket szükséges figyelembe venni a hazatérési és reintegrációs programok tervezésekor. A Nemzetközi Migrációs Szervezet reméli, hogy a koszovóiak* reintegrációjának javítása mellett, a kiadványban bemutatott információk és ötletek segíteni fogják az érintett kormányok, nem-kormányzati és nemzetközi szervezetek azon erőfeszítéseit, amelyek a más országokba hazatérők számára is fejleszteni kívánják a hazatérési és reintegrációs szolgáltatásokat.

Ajánlások:

- A célországoknak elegendő időt kellene biztosítaniuk a hazatérés megfelelő előkészítésére és az adminisztratív határidőket ennek megfelelően kellene módosítani
- A hazatérés időzítésekor figyelembe kell venni minden eset sajátosságait, különösen, amikor kiskorúak visszatéréséről van szó
- Szükséges a gyermekek, akik a hazatérést követően nehézségekkel és nyelvi akadályokkal szembesülhetnek, visszailleszkedését segítő speciális programok kialakítása
- Elengedhetetlen az egészségügyi infrastruktúra és az egészségüghöz való hozzáférés fejlesztése, beleértve az egészségügyi intézmények ellátását az alapvető gyógyszerekkel
- A hazatérő egyéni szükségleteihez szükséges igazítani a reintegrációs asszisztenciát és ennek megfelelő személyre szabott információt szükséges nyújtani a hazatérés előtt
- A sérülékeny csoportba tartozók számára nyújtandó reintegrációs asszisztenciát szükséges kibővíteni a sérülékenység minden fajtájára. Szükséges reintegrációs támogatás nyújtani a Visszatérési Irányelv⁵² által meghatározott sérülékeny hazatérők számára. A kiskorúak hazatérésére különleges figyelmet kell fordítani. Továbbá, reintegrációs támogatást szükséges nyújtani a krónikus egészségügyi problémával élő hazatérők, valamint a súlyos nehézségekkel szembesülő hazatérők számára, így például a jövedelem teljes hiánya, hajléktalanság vagy az

---

⁵² Európai Parlament és a Tanács, "Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról", 2008. december 16.

egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés hiánya esetében. Azon hazatérők is különleges figyelemre szorulnak, akik olyan betegséggel térnek vissza Koszovóba*, amely ott nem kezelhető. A koszovói* Állampolgársági, Menekültügyi és Migrációs Osztállyal (DCAM) való együttműködés fokozása szükséges már az elindulás előtti szakaszban

- Releváns szakmát adó képzéseket szükséges nyújtani, különösen azok számára, akik üzleti vállalkozást indítanak
- Több forrást szükséges biztosítani a hazatérő kísérő nélküli kiskorúak esetében elengedhetetlen családtagok felkutatására és a családi helyzet értékelésére
- Pszichológiai tanácsadás nyújtása szükséges, különösen azon esetekben, amikor a hazatérők a külföldi tartózkodás ideje alatt a családi állapotukban bekövetkezett változás miatt (pl. válás) tartanak a családi elfogadás hiányától
- Elindulás előtti nyelvi tanfolyamokat szükséges felajánlani a kisebbségi háttérrel rendelkező ügyfelek részére, akik gyakran nem beszélnek albánul
- A reintegrációs asszisztenciát nyújtó programok kialakításakor szükséges az otthon maradt személyekre és a hazatérők közösségeire is gondolni
- Az utánkövetést egy származási országban működő partner bevonásával és 12-től 24 hónapig terjedő időszakon keresztül szükséges végrehajtani
- Fontos lenne a kereskedelmi akadályok felszámolása, a származási országok és a célországok közötti kétoldalú megállapodások megkötése, a migráció legális csatornáinak megnyitása, mint például tanulmányi csereprogramok és szezonális munkavállalási lehetőségek kialakítása
- Szükséges a magánszektoralal valamint a köznyilvánossággal való együttműködések fokozása
- Szükséges a rendszeres és összehangolt információ-megosztás megvalósítása az érintett szereplők között, konferenciák és műhelybeszélgetések formájában
- A kezdeti szakasztól kezdve fontos lenne a reintegrációs tevékenységek összehangolása minden érintett szereplő vonatkozásában, például, egy koordinációs hálózat felállításán keresztül, amely összefogná az összes reintegrációs projektet
- A rászoruló hazatérők számára szociális szállásokat lenne szükséges elérhetővé tenni Koszovóban*

Hivatkozások

Európai Bizottság
2014

Asylum Statistics. Elérhető: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics

Európai Parlament és a Tanács
2008

Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008L0115>

Nemzetközi Migrációs Szervezet
2014

Evaluation Report on the Reintegration Assistance of Assisted Voluntary Returnees from Hungary to Kosovo (UNSCR 1244).
Elérhető:
<http://www.iom.hu/sites/default/files/Evaluation%20Report%20-%20FINAL%20-%202012MAY.pdf>

I. Melléklet: Kérdőív

IMPROVING REINTEGRATION ASSISTANCE FOR BENEFICIARIES RETURNING TO KOSOVO (UNSCR 1244)

Dear Respondent,

Thank you very much for taking the time and filling out the below questionnaire. The questionnaire was developed under the project titled: *“Improving Reintegration Assistance for Beneficiaries Returning to Kosovo”* and implemented by the mission of the International Organization for Migration (IOM) in Hungary in cooperation with IOM missions in Austria, Germany and Kosovo.

The questionnaire serves as a mapping tool to gather comprehensive and at the same time comparable information on reintegration support various organizations in Hungary, Austria and Germany provide for beneficiaries who return to Kosovo under one of the Assisted Voluntary Return and Reintegration programmes. The overall aim of the project, of which the present questionnaire is one of the components, is to improve the efficiency and sustainability of reintegration support provided to beneficiaries returning to Kosovo.

The findings of the questionnaire will be analyzed, synthesized and presented at an international conference to be held in October 2014 in Prishtina. Together with the conference outcomes, the findings of the questionnaires will also feed into a publication on the identified best practices and the recommendations for improvement.

If you have questions regarding the questionnaire, please contact our colleague at IOM Budapest, Mr. Bálint DÓRA (email: bdora@iom.int, phone: +36 1 472 2513) who is responsible for the coordination of this evaluation project.

Thank you very much for your cooperation,

I - ORGANIZATIONAL DATA

1- IMPLEMENTING ORGANIZATION	
1. Name of the organization	
2. Organization's type	
☐ NGO ☐ Governmental organization, authority ☐ Inter-governmental organization ☐ Faith/church based organization ☐ Other, please specify	
3. Please describe the organization's mandate:	
4. Address	
5. Email	
6. Phone	
7. Please describe the organization's role in the AVR and Reintegration assistance programmes:	

8. What partner organizations do you work with **in your country**, if any, in implementing your AVRR services to Kosovo nationals? Please describe their roles and the structure of your cooperation.

9. Do you work with partner organizations **in Kosovo**? If yes, please enlist them and provide a summary of their roles and the structure of your cooperation.

--

4. Where does funding come from, please check the relevant source(s)?

- EU funds, please specify: .....%
- State (Federal, Bundesland, local municipalities) .....%
- Private donors .....%
- Other please specify: .....%

5. Do you think that the **amount** of funding available to your organization is sufficient to implement your AVRR programme (s) efficiently?

If no, please tell us in what ways is funding insufficient and what other services you would be able to provide if more money was allocated

--

6. Please tell us how your Kosovo related AVRR project(s) have evolved over time?

--

AVRR BENEFICIARIES GROUP DETAILS : COMPOSITION AND SIZE
1. How many Kosovo nationals apply to your Organization's AVRR programme (per project)?
2. How many people can take part in your Organization's AVRR programme (per project)?
3. What percentage of your beneficiaries can benefit from reintegration assistance?
4. If not 100% of your beneficiaries are eligible for reintegration support, please describe the selection process:
5. Is there a time limitation before a beneficiary can apply again to your AVRR programme?
6. Please describe the programme/ project target group by percentage of returnees
Age: Under 18.....% 18 to 30.....% 30 to 50.....% Older than 50.....% Gender: Female .....%

Male .....%

Family status, please select:

Single female.....%

Single male.....%

Single female parent.....%

Single male parent.....%

Other please specify: .....%

Educational background:

No formal education.....%

Primary school.....%

Vocational secondary school.....%

High (secondary) school.....%

Post-secondary degree.....%

Higher education degree.....%

Immigration status:

Irregular migrant.....%

Asylum-seeker.....%

Refugee

Beneficiary of subsidiary protection.....%

Qualified national.....%

Other, please specify.....%

Time spent in the destination country before return:

1-6 months .....%

6-12 months .....%

1-3 years .....%

4-10 years .....%

11 years or more .....%

Vulnerable returnees:

Unaccompanied minor.....%

Victim of trafficking.....%

Health issues.....%

Other.....%, please specify

7. Do you provide special assistance to **vulnerable groups**? If yes, what type of assistance do you provide and what are the most common vulnerabilities.

8. Any other information you feel is relevant regarding your beneficiaries, i.e. socioeconomic or other indicators, special and/or recurring vulnerabilities, typical migration, return and other scenarios, migration routes, patterns in geographical distribution of your beneficiaries in the destination country and/or Kosovo, etc.

PRE-DEPARTURE ASSISTANCE AND CONSULTATIONS

1. Where do the applicants usually stay before returning to Kosovo?

☐ Open facility.....%	☐ At the residence of friends, relatives .....%
☐ Closed facility.....%	☐ Private residence .....%
☐ Other, please specify.....%	

2. Do you provide consultation to returnees before return?

☐ To everyone	☐ To those who request it
☐ No	

3. If no, why?

4. How many consultation sessions do you usually provide before departure?
5. What channel of communication do you use to provide the consultation?
☐ Phone .....% ☐ Face to face .....% ☐ Email .....% ☐ Other, please specify: .....%
6. Where do consultations take place?
☐ In your office .....% ☐ At the returnee's place .....% ☐ In the reception/detention facility .....% ☐ Migrant community centre .....% ☐ Other, please specify .....%
7. Are counsellors trained regularly and/or updated through seminars and workshops?
8. Do you provide up to date information about the situation in Kosovo to your returnees? If yes, where do you find this information?

9. Do you think that counsellors have an accurate understanding of the returnees' situation?
10. What kind of information, assistance or services do you provide to returnees during the consultations?
☐ General information on the AVRR programme ☐ Information on reintegration assistance ☐ Country information on Kosovo ☐ Legal assistance ☐ Medical and/or dental assistance ☐ Psychological assistance ☐ Other, please specify:
11. What are your recommendations to improve pre-departure assistance?

Other, please describe

6. Do you provide reintegration support for beneficiaries on the basis of **vulnerability**? If yes, please specify the eligibility conditions, percentage of vulnerable cases relative to the total number of those assisted and types of vulnerability

7. Does the programme take into consideration the development policies in the country of return and/or the development goals of the destination country? If yes in what way? Please describe

8. Do you think the reintegration support your organization provides is effective and sustainable, please explain?

9. Where do funds for reintegration assistance come from?
☐ EU funds please specify:.....% ☐ State/governmental bodies .....% ☐ NGOs .....% ☐ Private donors .....% ☐ Other: .....%
10. What is the maximum amount of the reintegration grant for one person in Euros?
11. If possible, please provide the average total cost of reintegration only , per beneficiary in Kosovo
12. Is the amount of money spent reintegration the same for each beneficiary? If not, please describe the method of allocation. If yes, please provide the amount.
13. How many reintegration grants can your organization provide per project?
14. How many times can one beneficiary be provided with reintegration assistance?
☐ Only once ☐ Twice ☐ More than twice:.....
15. Is there a time limit for applying for the reintegration grant?
☐ Yes, ...days/months/years ☐ No
16. Please describe the reintegration process in detail

17. What is the deadline to use reintegration support?
18. Please tell us how your Kosovo related reintegration assistance has evolved over time, what were the lessons learnt?
19. Can the returnees modify their reintegration plan during the process? If yes, how many times?
20. Is this useful and why?

--

3. After return, does your Organization is keep contact with the returnee?

☐ Yes	☐ I don't know
☐ No	

4. What do you think the major impact factors are affecting the sustainability of return?

--

5. How does your organization evaluate the impact and the sustainability of the reintegration assistance?

--

III – CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

GENERAL CONCLUSIONS
1. What would your overall evaluation be regarding the reintegration assistance you provide to your beneficiaries?
2. What would you say the strongest aspects of your reintegration programme are?
3. What are the weakest aspects of your reintegration assistance?

4. What would be your general recommendations to improve the **reintegration process** of returnees in Kosovo?

Thank you very much for your cooperation!

II. Melléklet: A nemzetközi konferencia napirendje

'Improving Reintegration Assistance for Beneficiaries Returning to Kosovo'

Conference

28-29 October 2014

Hotel Sirius
Agim Ramadani street , Pristina, Kosovo

Day 1, Tuesday, 28th October

09:00 – 09:30	Registration
09:30 – 09:40	Official speech from Mr. Izmi Zeka , Deputy Minister and National Migration Coordinator, Ministry of Internal Affairs, Kosovo
09:40 – 09:50	Official speech from Dr. István Sipos – Chargé d'affaires, Hungarian Embassy in Pristina
09:50 – 10:00	Official speech from Mr. Jorge BACA , Chief of Mission, IOM Kosovo
10:00 – 10:30	Presentation of the project and the findings of the mapping questionnaires, Mr. Bálint DÓRA , Programme Coordinator, IOM Budapest
10:30 – 11:00	Assisted Voluntary Return and Reintegration in Kosovo, Mr. Esat Alickaj , Reintegration Assistant – IOM Kosovo
11:00 – 11:30	Pre-departure assistance project, Ms Ildikó Szász , Menedék Association, Budapest, Hungary
11:30 – 11:45	Q&A
11:45 – 12:00	Coffee break
12:00 – 12:30	Pre-departure assistance, Mr. Michael Hajek , Caritas, Austria
12:30 – 13:30	Lunch
13:30 – 14:00	Challenges posed by Readmission Agreements – Mr. Fitim Qerimi , Readmission Division, DACM, MIA Kosovo
14:00 – 14:30	Challenges of the Government of Kosovo in the field of reintegration of repatriated persons, Mrs. Fahrije Ternava , Director, Department of Reintegration/MIA, Kosovo
14:30 – 15:00	Labour market and social situation environment in Kosovo, Mr. Defrim RIFAJ , Director, DOLE/Ministry of Labour and Social Welfare, Kosovo
15:00 – 15:15	Q&A

15:15 – 15:30	Coffee break
15:30 – 16:00	Post-arrival assistance, Ms. Cuzuioc-Weiss , ICMPD
16:00 – 16:30	Germany – Post arrival assistance – Mr. Arben Hysenaj , AWO Nuremberg
16:30 – 17:00	New opportunities for agriculture, Mr. Mark Wood, Director, NOA
17:00 – 17:15	Q&A and closing

Day 2, Tuesday, 29th October

08:30 – 11:00	Working Group 1 – recommendations for the improvement of pre-departure assistance
08:30 – 11:00	Working Group 2 – recommendations for the improvement of post-arrival assistance
11:00 – 11:30	Coffee break
11:30 – 12:30	Presentation of recommendations, reflections, questions and comments
12:30 – 13:30	Lunch